

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ
ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ПРОЦЕСУ ТА
АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Р. В. Миронюк, Д. В. Голобородько

АЛГОРИТМИ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ОФОРМЛЕННІ
МАТЕРІАЛІВ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО
РУХУ ТА У ВИПАДКУ ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВИ
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО СУДУ

Науково-практичні рекомендації

**До 55-ї річниці з дня заснування
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ**

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2020

УДК 342.922
М 32

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 7 від 19 березня 2020 р.)*

Рецензенти:

Дмитро ПРИЙМАЧЕНКО – д-р юрид. наук, проф., проректор з наукової роботи
Університету митної справи та фінансів;

Максим ОЧЕРЕТЯНИЙ – канд. юрид. наук, начальник Управління превентивної
діяльності Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області

Колектив авторів:

Р. В. Миронюк – д-р юрид. наук, проф.;

Д. В. Голобородько – канд. юрид. наук, доцент.

Миронюк Р. В.

М 32 Алгоритми дій поліцейського при оформленні матеріалів
про порушення правил дорожнього руху та у випадку оскарження
постанови поліцейського до суду : наук.-практ. реком. /
Р. В. Миронюк, Д. В. Голобородько. – Дніпро : Видавець Біла К. О.,
2020. – 64 с.

Науково-практичні рекомендації «Алгоритми дій поліцейського при оформленні матеріалів про порушення правил дорожнього руху та у випадку оскарження постанови поліцейського до суду» підготовлені за ініціативи авторського колективу кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ДДУВС з метою надання науково-обґрунтованих рекомендацій щодо процедури оформлення матеріалів про порушення правил дорожнього руху та у випадку оскарження постанови поліцейського до суду.

В межах науково-практичних рекомендацій на досягнення їх мети авторами розкрито повноваження поліцейських по оформленню матеріалів справ про порушення правил дорожнього руху, визначено алгоритм дій поліцейських при безпосередньому виявленні та оформленні матеріалів про порушення правил дорожнього руху, з'ясовано правові засади та порядок діяльності поліцейських по оформленню матеріалів справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі; визначено особливості розгляду справ про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, а також особливості судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції (за результатами судової практики).

В результаті надані методичні рекомендації щодо застосування поліцейськими адміністративно-деліктного законодавства у сфері безпеки дорожнього руху. Вони можуть стати у нагоді як наочний посібник по застосуванню поліцейськими норм адміністративно-деліктного законодавства за порушення ПДР та можуть бути використані в навчальному процесі ЗВО України.

УДК 342.922

© Миронюк Р. В., Голобородько Д. В., 2020

План

Передмова.....	4
1. ЗАГАЛЬНА КОМПЕТЕНЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СПРАВ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.....	5
2. АЛГОРИТМ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВІЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ (КРІМ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗАФІКСОВАНИХ В АВТОМАТИЧНОМУ РЕЖИМІ ТА РЕЖИМІ ФОТОЗЙОМКИ (ВІДЕОЗАПISУ).....	8
3. АЛГОРИТМ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВІЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ЗАФІКСОВАНИХ В АВТОМАТИЧНОМУ РЕЖИМІ ТА РЕЖИМІ ФОТОЗЙОМКИ (ВІДЕОЗАПISУ).....	37
4. ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВИНЕСЕНИХ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ).....	46
Рекомендована література.....	62

Передмова

З поступовим підвищенням росту економічних показників в Україні, переходом економіки до ринку, орієнтуванням автомобілізації на Захід, посилюються проблеми забезпечення безпеки дорожнього руху, охорони навколишнього середовища, раціонального розподілу потоків транспорту і впровадження автоматичного регулювання руху. Запобігання дорожньо-транспортним пригодам, а саме безпека дорожнього руху, викликає все більшу увагу в усіх країнах світу, її гострота визначається тим, що науково-технічний прогрес, одним із проявів якого є інтенсивна автомобілізація призводить до ускладнення процесу дорожнього руху та як правило негативних когнітивних наслідків. Оскільки поліція є єдиним (можна сказати монопольним) органом державної влади, яка виявляє, фіксує та оформлює порушення правил дорожнього руху та забезпечує притягнення осіб винних в їх вчиненні до адміністративної відповідальності, то логічно, що застосування норм законодавства у сфері безпеки дорожнього руху, які постійно змінюються викликають певні проблеми в правозастосовній практиці діяльності Національної поліції.

Таким чином підготовлені авторами кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ДДУВС науково-практичні рекомендації «Алгоритми дій поліцейського при оформленні матеріалів про порушення правил дорожнього руху та у випадку оскарження постанови поліцейського до суду» можуть стати у нагоді як наочний посібник по застосуванню норм адміністративно-деліктного законодавства за порушення ПДР.

В межах науково-практичних рекомендацій на досягнення їх мети авторами розкрито повноваження поліцейських по оформленню матеріалів справ про порушення правил дорожнього руху, визначено алгоритм дій поліцейських при безпосередньому виявленні та оформленні матеріалів про порушення правил дорожнього руху, з'ясовано правові засади та порядок діяльності поліцейських по оформленню матеріалів справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі; визначено особливості розгляду справ про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, а також особливості судового оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції (за результатами судової практики).

В результаті надані методичні рекомендації щодо застосування поліцейськими адміністративно-деліктного законодавства у сфері безпеки дорожнього руху.

Таким, чином науково-практичні рекомендації «Алгоритми дій поліцейського при оформленні матеріалів про порушення правил дорожнього руху та у випадку оскарження постанови поліцейського до суду»

підготовлені представниками кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ДДУВС можуть стати у нагоді як наочний посібник по застосуванню поліцейськими норм адміністративно-деліктного законодавства за порушення ПДР та можуть бути використані в навчальному процесі ЗВО України.

1. ЗАГАЛЬНА КОМПЕТЕНЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ СПРАВ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.

Повноваження поліцейського визначені ст. 23 ЗУ "Про Національну поліцію" відповідно до п. 8 зазначеної статті, поліція відповідно до покладених на неї завдань, у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання.

До повноважень Національної поліції віднесено значне коло питань щодо протидії адміністративним правопорушенням, в тому числі у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Нагадаємо, що всі адміністративні правопорушення знаходяться в Особливій частині КУпАП в главах від 5 до 15-А. В КУпАП більше ніж 400 різних правопорушень и лише реагування на частину з них входить до компетенції поліції. З них кількість адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху становить близько 40 складів різноманітних проступків.

Можна виділити основні **два види** компетенції поліції щодо адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху:

1. Компетенція щодо **складення протоколів** про адміністративне правопорушення (ст. 255 КУпАП);
2. Компетенція щодо **розгляду справ** про адміністративні правопорушення та **винесення постанов** (ст. 222 КУпАП).

Види проваджень у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Аналіз норм адміністративного законодавства України дає змогу виділити два види провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху:

- звичайне
- спрощене.

Звичайне провадження передбачає складання протоколу про адміністративне правопорушення. Поліцейські складають протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені частинами четвертою і сьомою статті 121, частиною четвертою статті 122, статтями 122⁻², 122⁻⁴, 122⁻⁵, частинами другою і третьою статті 123, статтею 124, частиною четвертою статті 127, статтями 127⁻¹, 130, 139, частиною четвертою статті 140, 188⁻²⁸ КУпАП.

Спрощене провадження характеризується відсутністю обов'язку поліцейського складати протокол та швидким розглядом справи, переважно на місці вчинення правопорушення, відповідно до приписів ст. 258 КУпАП.

ВАЖЛИВО!!! Запам'ятайте, спрощене провадження не передбачає складання поліцейським протоколу про адміністративне правопорушення (ст. 258 КУпАП), саме дана особливість відрізняє його від звичайного провадження.

ВАЖЛИВО!!! Запам'ятайте, при вчиненні адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції (ст. 222 КУпАП), поліцейський завжди виносить виключно постанову по справі, протокол про адміністративне правопорушення ним НЕ складається.

Складання протоколів про адміністративні правопорушення.

Повноваження Національної поліції щодо можливості складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху передбачена ст. 255 КУпАП.

Відповідно до її положень, правом на складання протоколів про адміністративні правопорушення наділені *уповноважені посадові особи* органів внутрішніх справ (Національної поліції).

Необхідно звернути увагу, що порядок складання поліцейськими протоколів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху регулюється Інструкцією з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, що затверджена відомчим наказом МВС від 10.11.2015 № 1395.

Відповідно до п.1 зазначеного наказу, повноваження щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху мають поліцейські підрозділів поліції та поліцейські, на яких покладаються обов'язки із забезпечення безпеки дорожнього руху в окремих регіонах та населених пунктах, де тимчасово відсутня патрульна поліція (далі – поліцейський).

Потрібно наголосити, що протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху складають виключно при фіксації правопорушення не в автоматичному режимі. В інших випадках, при фіксації правопорушення в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису), відповідно до приписів ст. 14-2 КУпАП протокол про адміністративне правопорушення не складається.

ВАЖЛИВО!!! Запам'ятайте, що безальтернативно НЕ складається протокол про адміністративне правопорушення у трьох випадках:

- при вчиненні правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху (розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції);
- при вчиненні правопорушень зафіксованих в автоматичному режимі (порушення Правил дорожнього руху);
- при вчиненні порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!!! Новелою адміністративного законодавства є можливість притягнення особи до адміністративної відповідальності, за правопорушення зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах). Насамперед, зазначений режим стосується правопорушень пов'язаних з порушеннями правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів (ст. 14-2 КУпАП).

ВАЖЛИВО!!! Запам'ятайте, якщо адміністративне правопорушення вчинила неповнолітня особа (до 18-ти років), в тому числі й у сфері безпеки дорожнього руху (наприклад, порушила правила дорожньої розмітки, за що передбачена відповідальність за ст. 122 КУпАП), незважаючи на те, що розгляд даного правопорушення віднесено до компетенції Національної поліції (ст. 222 КУпАП), поліцейський зобов'язаний скласти протокол про адміністративне правопорушення та передати його до суду для розгляду. Притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх це виключна компетенція суду (ст. 221 КУпАП).

Поліцейський повинен розуміти механізм реагування на адміністративні правопорушення, що включає в себе:

- знання складів основних "поліцейських" адміністративних правопорушень;
- знання обсягу власних повноважень при реагуванні на адміністративні правопорушення;
- знання загальних засад провадження в справах про адміністративні правопорушення;
- уміння проводити кваліфікацію адміністративних правопорушень;
- уміння складати всі види процесуальних документів при здійсненні провадження в справах про адміністративні правопорушення;
- уміння застосовувати заходи забезпечення провадження;
- уміння проводити розгляд справ про адміністративні правопорушення;
- уміння виносити постанови в справах про адміністративні правопорушення.

Розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Повноваження Національної поліції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху і накладення адміністративних стягнень визначені у статті 222 КУпАП.

Так, органи Національної поліції розглядають справи про адміністративні правопорушення щодо порушення правил дорожнього руху та правил, що забезпечують безпеку руху транспорту (проступки, що

передбачені статтями 80 і 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), частинами першою, другою, третьою, п'ятою і шостою статті 121, статтями 121⁻¹, 121⁻², частинами першою, другою, третьою і п'ятою статті 122, частиною першою статті 123, статтею 124⁻¹, статтями 125, 126, частинами першою, другою і третьою статті 127, статтями 128, 129, статтею 132⁻¹, частинами шостою і одинадцятою статті 133⁻¹, частинами першою, другою і третьою статті 140, частинами шостою, сьомою статті 152⁻¹ КУпАП).

Від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

ВАЖЛИВО!!! Діюче законодавство не розмежовує компетенції поліцейських щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення та винесення постанов у справах залежно від посади, яку займає поліцейський або його спеціального звання. На сьогодні, будь-який поліцейський (від рядового патрульного до керівника управління патрульної поліції) може як скласти протокол про адміністративне правопорушення так й винести постанову по справі, відповідно до положень ст.ст. 222 та 255 КУпАП. Немає потреби передавати матеріали справи для її розгляду та винесення постанови керівнику, поліцейський має законодавчу можливість зробити це самостійно.

2. АЛГОРИТМ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ (КРІМ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗАФІКСОВАНИХ В АВТОМАТИЧНОМУ РЕЖИМІ ТА РЕЖИМІ ФОТОЗЙОМКИ (ВІДЕОЗАПІСУ))

Завдання та загальний порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення.

Порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення в органах (посадовими особами), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, визначається *Кодексом України про адміністративні правопорушення* та іншими законами України.

Завданнями провадження в справах про адміністративні правопорушення згідно зі ст. 245 КУпАП є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності.

Зміст та сутність стадій провадження в справах про адміністративні правопорушення.

На стадії адміністративного розслідування поліцейський встановлює час та місце вчинення правопорушення, ідентифікує особу-порушника, встановлює свідків, потерпілого, відбирає пояснення, застосовує заходи забезпечення провадження (наприклад адміністративне затримання, особистий огляд особи, огляд речей, вилучення речей тощо), збирає докази та всю необхідну інформацію для подальшого розгляду справи та винесення постанови. Вінцем стадії адміністративного розслідування є складання протоколу про адміністративне правопорушення, відповідно до вимог ст.ст. 254, 256 КУпАП в якому зазначаються встановленні під час адміністративного розслідування дані.

Розгляд справи про адміністративне правопорушення та прийняття рішення є основною процесуальною стадією, яка здійснюється на засадах суворого додержання законності, об'єктивної істини, рівності громадян перед законом, оперативності, та принципу презумпції невинуватості: особа, що притягається до адміністративної відповідальності, вважається невинуватою до тих пір, поки протилежне не буде доведено і зафіксовано в установленому законом порядку.

Стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення чітко регламентована главою 22 КУпАП.

Зміст цієї стадії складають наступні процесуальні етапи:

- а) підготовки справи до розгляду і заслуховування;
- б) заслуховування справи;
- в) винесення постанови;
- г) оголошення постанови та вручення її копії.

Уповноважені посадові особи Національної поліції **при підготовці до розгляду** справи про адміністративне правопорушення **вирішують питання**, визначені статтею 278 КУпАП:

1) чи належить до його компетенції розгляд даної справи (див. статті 218-222 КУпАП);

2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення (вимоги до протоколу та порядок заповнення бланку див. тема 8);

3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду (за ст.277-2 КУпАП повістка особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, вручається не пізніше як за три доби до дня розгляду справи в суді, в якій зазначаються дата і місце розгляду справи. Інші особи, які беруть участь у провадженні по справі про адміністративні правопорушення, повідомляються про день розгляду справи в той же строк);

4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;

5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Статтею 222 КУпАП встановлено, що від імені органів Національної поліції розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право працівники органів і підрозділів Національної поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень.

Справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 80, 81, 121 - 126, 127-1 - 129, частинами 1,2,3 і 4 ст. 130, ст. 139 (коли правопорушення вчинено водієм) КУпАП розглядаються за місцем вчинення правопорушення, за місцем обліку транспортних засобів або за місцем проживання порушників.

Справи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, розглядаються за місцем оброблення та обліку таких правопорушень.

ВАЖЛИВО!!! Нагадаємо, що у випадку притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності за скороченим провадженням, тобто без складання протоколу про адміністративне правопорушення (автоматичний режим або режим фотозйомки (відеозапису), винесення постанови проводиться **НА МІСЦІ** вчинення правопорушення (ч. 4 ст. 258 КУпАП).

За загальним правилом, справа про адміністративне правопорушення розглядається **в присутності особи**, яка притягається до адміністративної відповідальності.

За відсутності особи, яка вчинила правопорушення, справу може бути розглянуто лише у випадках, **коли є дані про своєчасне її сповіщення** про місце і час розгляду справи і якщо від неї не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи (ст. 268 КУпАП).

Відповідно до приписів ч. 5 ст. 279-1 КУпАП, постанова про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), може виноситися без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Під час розгляду справи про адміністративне правопорушення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права, передбачені частиною першою статті 268 КУпАП та статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України.

Орган (посадова особа), уповноважений розглянути справу про адміністративне правопорушення, повинен своєчасно, всебічно, повно і об'єктивно з'ясувати обставини справи, вирішити її в точній відповідності до закону тощо.

ЯК РОЗГЛЯДАТИ СПРАВУ (алгоритм дій поліцейського)

1. Розгляд справи розпочинається з представлення посадової особи, яка розглядає дану справу.

"Я, інспектор роти № 1 батальйону № 2 Управління патрульної поліції у Дніпропетровській області, лейтенант поліції _____ П.І.Б. _____ розпочинаю розгляд справи про адміністративне правопорушення".

2. Посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності,

"Розглядається справа про притягнення _____ П.І.Б. _____ до адміністративної відповідальності за ст. _____ КУпАП, а саме за порушення п. _____ Правил дорожнього руху".

3. Посадова особа, що розглядає справу, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки.

"Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі" (ст. 268 КУпАП).

"Вам гарантується право на оскарження в суді моїх рішень, дій чи бездіяльності.

Після використання всіх національних засобів юридичного захисту, Ви маєте право звернутись за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна" (ст. 55 Конституції України).

"Ви маєте право на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої моїми незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю при здійсненні мною своїх повноважень" (ст. 56 Конституції України).

"Ви не несете відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом" (ст. 63 Конституції України).

4. Посадова особа, що розглядає справу, голосно запитує: *"Чи зрозумілі особі яка притягається до адміністративної відповідальності її права?"*

5. Посадова особа, що розглядає справу, перед початком розгляду справи по-суті, вирішує питання чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

"Чи будуть у Вас, перед початком розгляду справи по суті, будь-які заяви чи клопотання?"

ВАЖЛИВО!!! Якщо особа, яка притягається до адміністративної відповідальності подає клопотання про перенесення розгляду справи у зв'язку з необхідністю скористатись правовою допомогою захисника, поліцейський приймає рішення про задоволення такого клопотання та призначає розгляд справи про адміністративне правопорушення на іншу дату. Одночасно поліцейський вручає особі, під підпис, Повідомлення про запрошення до підрозділу патрульної поліції (додаток № 4 до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджені наказом МВС України № 1395 від 07.11.2015).

Одним з найголовніших принципів діяльності поліції в Україні є принцип верховенства права (ст. 6 ЗУ "Про Національну поліцію"). В свою чергу, право кожного громадянина на правничу (правову) допомогу гарантовано ст. 59 Конституції України. Тому відмова особі, яка притягається до адміністративної відповідальності у задоволенні клопотання про перенесення розгляду справи у зв'язку з необхідністю скористатись правовою допомогою може бути трактована як порушення Конституції та ст. 6 ЗУ "Про Національну поліцію". Зазначена відмова, в подальшому може призвести до скасування винесеної поліцейським постанови по справі, у випадку її можливого оскарження порушником.

З огляду на це, рекомендовано задовольняти такі клопотання, приймаючи рішення про перенесення розгляду справи на іншу дату. В такому разі, інформування особи, яка притягається до адміністративної відповідальності про час, дату та місце розгляду справи, здійснюється шляхом вручення повідомлення про запрошення до підрозділу патрульної поліції (додаток № 4 до Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджені наказом МВС України № 1395 від 07.11.2015).

ВАЖЛИВО!!! Клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, про необхідність перенесення розгляду справи з інших підстав (наприклад особа поспішає на роботу) вирішується поліцейським самостійно, з урахуванням обставин правопорушення та ситуації.

Термін перенесення розгляду справи про адміністративне правопорушення повинен бути об'єктивним та надавати особі, яка притягається до адміністративної *можливість*:

- обрати собі захисника;
- оформити з ним всі необхідні документи для здійснення представництва;
- підготуватись до захисту, в тому числі розробити стратегію свого захисту.

Зазначений термін перенесення справи обирається поліцейським, який розглядає справу, самостійно з урахуванням строків притягнення до адміністративної відповідальності (ст. 38 КУпАП).

ВАЖЛИВО!!!Рекомендований нами термін перенесення поліцейським розгляду справи про адміністративне правопорушення, у випадку подання особою клопотання про необхідність скористатись правовою (правничою) допомогою, повинен бути не менше 3 діб (без урахування вихідних та святкових днів) та не більше двох тижнів.

6. Посадова особа, що розглядає справу, заслуховує осіб, які беруть участь у розгляді справи та досліджує докази, оцінюючи їх за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю (ст. 252 КУпАП).

Докази у справі про адміністративне правопорушення.

Доказами в справі про адміністративне правопорушення (ст. 251 КУпАП), є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються:

- протоколом про адміністративне правопорушення,
- поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілих, свідків,
- висновком експерта,
- речовими доказами, показаннями технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі тими, що використовуються особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, або свідками, а також працюючими в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису), які використовуються при нагляді за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів,
- актом огляду та тимчасового затримання транспортного засобу,
- протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

ВАЖЛИВО!!!Запам'ятайте, що приписи ч. 2 ст. 251 КУпАП покладають обов'язок щодо збирання доказів саме на осіб які уповноваженні складати протоколи про адміністративні правопорушення, тобто на поліцейського. Тому саме від "якості" зібраного адміністративного матеріалу справи, залежить її подальша доля під час розгляду.

ВАЖЛИВО!!!Зверніть увагу, що доказами у справі про адміністративні правопорушення можуть бути будь-які дані отримані шляхом фото-, відеофіксації протиправних дій особи. Так наприклад, Верховний Суд, у справі № 489/1525/16-а, погодився з тим, що зафіксоване на службовий планшет поліцейського правопорушення особи, може вважатись належним та допустимим доказом в розумінні ст. 251 КУпАП (<http://reyestr.court.gov.ua/Review/71938755#>).

Важливе значення на стадіях адміністративного розслідування для забезпечення законності мають положення КУпАП, які визначають обставини, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення (ст. 247 КУпАП).

Розглянемо детальніше. Стаття 247 КУпАП України передбачає обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення, тобто воно не може бути розпочато, а розпочате, безальтернативно, підлягає закриттю, а саме:

1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона протиправного діяння мають відповідати, ознакам статті КУпАП, яка встановлює адміністративну відповідальність за його вчинення. Відсутність будь-якого з чотирьох структурних елементів адміністративного правопорушення, свідчить про відсутність його складу та виключає провадження у справі.

2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку. Відповідно до приписів ст. 12 КУпАП адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку.

3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність:

Стан неосудності(див. ст. 20 КУпАП) – це вчинення дій з ознаками адміністративного проступку особою, яка не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану.

4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони (ці обставини виключають адміністративну відповідальність і одночасно є обставинами, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення):

Стан крайньої необхідності(див. ст. 18 КУпАП) обов'язково має містити всі три ознаки:

- дії були вчинені з метою усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління;

- якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами;

- якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода.

Стан необхідної оборони (див. ст. 19 КУпАП) передбачає вчинення дій, які містять ознаки адміністративного правопорушення, але були вчинені на захист власних прав та інтересів від зовнішніх посягань. При цьому особа не має перевищувати межі необхідної оборони. Перевищенням меж необхідної оборони закон визнає явну невідповідність захисту характерові і суспільній шкідливості посягання.

5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення (зазначена підстава практично не зустрічається в практиці адміністративної відповідальності);

б) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність: закони, які пом'якшують або скасовують відповідальність за адміністративні правопорушення, мають зворотну силу, тобто поширюються і на правопорушення, вчинені до видання цих законів (наприклад свого часу з КУпАП було виключено ст. 157 "Дрібна спекуляція" (виключена у 2005 р.) та ст. 196 "Порушення правил навчання карате" (виключена у 2016 р.);

7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків накладення адміністративного стягнення (ст. 38 КУпАП):

– нагадаємо, що адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніше як через два місяці з дня його виявлення, за винятком випадків, коли справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП підвідомчі суду (судді);

– якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП чи інших законів підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладено не пізніше як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні - не пізніше як через три місяці з дня його виявлення;

– адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією, може бути накладено протягом трьох місяців з дня його виявлення, але не пізніше двох років з дня його вчинення;

– у разі закриття кримінального провадження, але за наявності в діях порушника ознак адміністративного правопорушення, адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через місяць з дня прийняття рішення про закриття кримінального провадження.

8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, **постанови компетентного органу (посадової особи)** про накладення адміністративного стягнення, або не скасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також повідомлення про підозру особі у кримінальному провадженні по даному факту.

Наприклад, якщо водій транспортного засобу порушив правила паркування та патрульним поліцейським, за цим фактом, було винесено постанову про накладення штрафу. Транспортний засіб продовжує знаходитись на тому ж самому місці з порушеннями правил паркування. У випадку повторного виявлення даного правопорушення, іншим екіпажем

патрульної поліції, постанова про накладення адміністративного стягнення вдруге не виноситься.

9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі. Адміністративна відповідальність не передбачає правонаступництва у разі смерті особи, щодо якої було порушено провадження у справі про адміністративне правопорушення. У разі складання протоколу про адміністративне правопорушення та смерті особи, до розгляду справи уповноваженим суб'єктом, виноситься постанова про закриття провадження.

7. Посадова особа, що розглядає справу, виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення, що передбачена ст. 284 КУпАП.

ВАЖЛИВО!!! Нагадаємо вам, що при накладенні поліцейським, адміністративних стягнень за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху та за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) правило ст. 33 КУпАП НЕ ДІЄ!

Тобто при розгляді справи НЕ ВРАХОВУЮТЬСЯ:

- характер вчиненого правопорушення;
- особа порушника;
- ступінь його вини;
- майновий стан;
- обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність.

За результатами розгляду справи про адміністративні правопорушення під час здійснення провадження приймаються відповідні рішення, які оформляються у вигляді постанови.

Порядок оголошення постанови у справах про адміністративні правопорушення регламентується статтею 285 КУпАП. Так постанова по справі оголошується негайно після закінчення розгляду справи.

Копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено, а у випадку наявності потерпілого – вручається або висилається останньому в той же строк, на його прохання.

Копія постанови обов'язково вручається під розписку. У разі якщо копія постанови висилається, про це робиться відповідна відмітка у справі.

У випадках, скороченого провадження в порядку ст. 258 КУпАП (без складання протоколу про адміністративне правопорушення), копія постанови поліцейського у справі про адміністративне правопорушення вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що у випадку відмови особи від отримання копії постанови, після розгляду справи про адміністративне правопорушення, поліцейський, протягом 3-х діб відправляє її рекомендованим листом на адресу особи, що притягнута до адміністративної відповідальності, про що робить відповідну відмітку в постанові.

Засвідчення факту відмови особи від отримання копії постанови шляхом залучення понятих або свідків не є обов'язковим, а іноді навіть зайвим.

Особливості вручення постанови про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, визначаються статтями 279-1 та 279-2 КУпАП.

Поліцейський, який виносить постанову, зобов'язаний роз'яснити особі, що притягується до відповідальності, **порядок її оскарження**.

Так, постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено особою щодо якої її винесена та потерпілим (у разі наявності).

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що постанову про одночасне накладення основного і додаткового адміністративних стягнень може бути оскаржено за вибором особи, щодо якої її винесено, чи потерпілого в порядку, встановленому для оскарження основного або додаткового стягнення.

ВАЖЛИВО!!! Нагадаємо, що з 11 видів адміністративних стягнень передбачених ст. 24 КУпАП, поліція уповноважена застосовувати лише три: попередження, штраф та штрафні бали.

Загальним строком для оскарження винесеної постанови є десятиденний термін з дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі та/або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) -**десять днів з дня набрання зазначеною постановою законної сили** (ст. 289 КУпАП).

В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Положеннями КУпАП (ст. 288) передбачено два шляхи оскарження постанов по справі: **адміністративний** (до вищестоящего органу або вищестоящій посадовій особі) та **судовий** (до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України).

Набуття постанови у справі про адміністративне правопорушення законної сили. Так, відповідно до положень ст. 291 КУпАП, за загальним правилом, постанова у справі про адміністративне правопорушення набирає законної сили після закінчення строку оскарження цієї постанови.

Винятком із зазначеного правила є набуття законної сили постанови про накладення на особу попередження, що оголошується негайно після закінчення розгляду справи (ст. 306 КУпАП).

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), набирає законної сили після її вручення особі або отримання

поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Постанова про позбавлення права керування транспортним засобом набирає чинності з наступного дня після закінчення строку на її оскарження (10 діб з дня її винесення), а у випадку такого оскарження - з дня набрання законної сили рішенням за результатами такого оскарження, яке винесено за наслідками розгляду справи по суті.

ВАЖЛИВО!!! Необхідно звернути увагу, що днем отримання копії постанови є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її особі, за якою зареєстровано транспортний засіб, або повнолітньому члену сім'ї такої особи. У разі якщо особа, за якою зареєстровано транспортний засіб, відмовляється від отримання постанови, днем отримання копії постанови є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні.

Під час притягнення особи до адміністративної відповідальності в автоматичному режимі або в режимі фотозйомки (відеозапису) днем отримання постанови є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її відповідальній особі або повнолітньому члену сім'ї такої особи.

У разі якщо відповідальна особа відмовляється від отримання постанови, днем отримання постанови є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні.

У разі невручення постанови адресату за зазначеною в Єдиному державному реєстрі транспортних засобів адресою днем отримання постанови вважається день повернення поштового відправлення з позначкою про невручення до органу (підрозділу), уповноважена посадова особа якого винесла відповідну постанову.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОВНЕННЯ БЛАНКУ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

В графах **"дата і місце його складення"** зазначаються число, місяць, рік, населений пункт, географічна точка, тобто дата та населений пункт, в якому перебувають правопорушник та уповноважений поліцейський на момент складання протоколу (01 грудня 2015 р. м. Львів);

– **"посада, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол"** (пишуться повністю – Я, інспектор патрульної поліції Сихівського відділу поліції м. Львова лейтенант поліції Назаренко Ігор Леонідович);

– **"прізвище, ім'я та по батькові особи, яка притягується до адміністративної відповідальності"** зазначаються повністю, без скорочення (Косаренко Іван Петрович);

– **"дата і місце народження"** (15 липня 1980р.н.; м. Львів);

– **"місце проживання; місце реєстрації"** (вказуються адреси: м. Львів, вул.Замарстинівська, буд.71, кв.15). У разі, якщо адреси співпадають, в графі зазначається *"проживає за місцем реєстрації"*;

– **"номер телефону"** (контактний (мобільний або міський абонентський номер : "067-347-03-02" або *"надати відмовився"*);

– **"місце роботи, навчання (посада)"**: найменування підприємства, установи, організації, де працює (її посада) або закладу, де навчається особа (*майстер шоколадної фабрики "Ласунка" м. Львів*); або *вказується, що тимчасово не працює та перебуває/не перебуває на обліку в центрі зайнятості.*

– **"особу встановлено"**: назва документу, що посвідчує особу (серія, номер паспорта, дата видачі й назва органу, що його видав, або серія, номер іншого документа, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення (службове чи пенсійне посвідчення, студентський квиток), дата видачі й найменування підприємства, установи, організації, що його видали);

ВАЖЛИВО!!! НЕ допускається встановлення особи, відносно якої складається протокол про адміністративне правопорушення, виключно з її слів.

НЕ допускається зазначення в протоколі, що особу встановлено за допомогою відповідних спеціальних інформаційних баз поліції, МВС, соціальних мереж тощо. Особа, що вчинила правопорушення повинна бути ідентифікована виключно за документом, що засвідчує особу (паспорт, водійське посвідчення, пенсійне посвідчення, військовий квиток, службове посвідчення (перепустка) тощо) та не викликає сумнівів у своїй справжності (відповідності).

– **"транспортний засіб, номерний знак, належність"**: заповнюється відповідно до реєстраційних документі або інформації з бази даних МВС;

– **"дата, час, місце вчинення і суть учиненого адміністративного правопорушення"**

Пропонуємо, для зручності, використовувати наступну текстову формулу для опису складу адміністративного правопорушення (фабули):

ДАТА + ЧАС + МІСЦЕ + ОСОБА + ДІЯННЯ + (Факультативні обставини)

При складанні протоколу **особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права**, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України, статтею 268 КУпАП, зокрема те, що вона *має право*: 1) знайомитися з матеріалами справи; 2) давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; 3) при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи; 4) виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; 5) оскаржити постанову по справі.

Про роз'яснення особі, яка притягується до адміністративної відповідальності, її прав, передбачених статтею 268 цього Кодексу, робиться **відмітка у протоколі**.

Окрім того, під час складання протоколу особу правопорушника **повідомляється під його підпис, про дату, час, місце розгляду справи**. Для повідомлення необхідно встановити, яким органом справа буде розглядатися (ст. 218-222 КУпАП); та у який строк (ст. 277). Правопорушнику роз'яснюється, що справу про адміністративне правопорушення буде розглянуто у строки, визначені статтею 277 КУпАП.

До протоколу додаються документи:

1) заяви та клопотання. Відповідно до статті 268 КУпАП особа може надавати заяви та клопотання, які є формами звернення громадян до органів влади та розглядаються в порядку Закону України "Про звернення громадян".

В *заяві* громадяни звертаються із проханням про сприяння в реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів, або повідомляють про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності посадових осіб, а також висловлюють думки щодо поліпшення їх діяльності.

Клопотання – це письмове звернення з проханням про визнання або реалізацію прав чи свобод тощо. До протоколу в адміністративному провадженні можуть додаватися клопотання про перенесення розгляду справи за місцем проживання або реєстрації ТЗ; клопотання про перенесення дати розгляду справи; клопотання про забезпечення права на захист та інші;

2) пояснення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності є важливою частиною протоколу. Правопорушнику пропонується за його підписом в протоколі надати письмове пояснення по суті вчиненого адміністративного правопорушення, тобто відповісти на питання :

- яка мета, мотив, що стало причиною вчинення проступку, чи усвідомлює правопорушник їх протиправність та наслідки. Це важливо для оцінки ситуації поліцейським та прийняття рішення про застосування заходів забезпечення провадження з метою припинення та недопущення в подальшому протиправних дій.

Пояснення може додаватися до протоколу окремо, про що робиться запис в графі "**До протоколу додається**" - *пояснення гр. Косаренко І.П.*

Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, має також право подати **пояснення і зауваження щодо змісту протоколу**, які додаються до протоколу, а також викласти мотиви своєї відмови від його підписання.

ВАЖЛИВО!!! Зверніть увагу, що особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, згідно зі статтею 63 Конституції України не несе відповідальності за відмову давати пояснення щодо себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів;

3) пояснення свідків та потерпілого складається або працівниками поліції зі слів осіб, в яких відбирається пояснення, або заповнюється власноруч за допомогою навідних питань, які задаються посадовою особою.

Пояснення може відбиратися на місці вчинення правопорушення, в поліції, а також за місцем проживання свідків та потерпілого у разі, якщо про адміністративне правопорушення надійшла заява та відбувається провадження по її розгляду.

Офіційно затвердженого бланку пояснення **не існує**. Тому для зручності у змісті пояснення умовно відокремимо 4 частини :

– **загальну частину інформативного змісту**, в якій зазначається :

- дата і місце відібрання пояснення;

- посада, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка відбирає пояснення;

- відомості про особу, в якій відбирається пояснення (прізвище, ім'я та по батькові зазначаються повністю; дата і місце народження; місце проживання; місце реєстрації; контактний номер телефону; місце роботи (найменування підприємства, установи, організації, де працює (її посада) або закладу, де навчається особа);

– **частину, в якій особа засвідчує**, що *"Зі змістом статті 63 Конституції України (особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом) ознайомлений. (підпис).*

– **основну частину**, в якій після слів *"По суті поставлених запитань можу пояснити наступне:..."* особа від свого імені викладає зміст відповідей на питання.

– **заключну частину**, в якій засвідчується повнота та достовірність наданої в поясненні інформації *"З моїх слів записано вірно, доповнень та зауважень немає" (підпис особи, яка отримує пояснення)".*

Якщо особа складає пояснення власноруч, то під інформацією, викладеною в основній частині, зазначається: "пояснення складено мною власноруч", що засвідчується підписом особи.

У раз, відібрання пояснень в неповнолітньої особи, опитування якої відповідно до ст. 33 Закону України "Про Національну поліцію" допускається тільки за участю батьків (одного з них), іншого представника або педагога, у заключній частині пояснення вказані особи зазначають "Син/донька/підопічний/учень і т.п. опитаний/опитана в моїй присутності, з його/її слів записано вірно, доповнень, зауважень немає".

ВАЖЛИВО!!! Нагадаємо, що протокол про адміністративне правопорушення **НЕ** складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі (ч. 2 ст. 258 КУпАП).

4) протокол про адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів; рапорт про доставлення особи, якщо вживались запобіжні заходи.

Під час документування адміністративного правопорушення, поліцейським можуть застосовуються **заходи забезпечення провадження**.

Порядок оформлення протоколів про адміністративне затримання, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів визначений Кодексом України про адміністративні правопорушення. Зокрема, порядок, строки та процесуальне оформлення адміністративного затримання регламентується главою 20 КУпАП "Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення". Законодавець чітко зазначає **підстави для застосування заходів забезпечення провадження, в тому числі й адміністративного затримання**, проведення особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів:

- для припинення адміністративних правопорушень, коли було вичерпано інші заходи впливу;
- встановлення особи;
- складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим;
- забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ;
- забезпечення виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення.

У разі застосування адміністративного затримання особи, поліцейським складається *протокол про адміністративне затримання*, в якому робляться відмітки про проведення особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів, який додається до протоколу про адміністративне правопорушення надсилаються разом з матеріалами адміністративної справи для розгляду органу, уповноваженому приймати рішення у справі.

Протокол про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, складається відповідно до статті 261 КУпАП та розділу III Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС України № 1376 від 06.11.2015 року.

Рапорт про доставлення особи (ст. 259 КУпАП). З метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено до відділу (офісу) поліції, штабу громадського формування, громадського пункту охорони порядку.

Про підстави, порядок та спосіб доставлення поліцейським в обов'язковому порядку складається **рапорт про доставлення особи у відділ (офіс) поліції**.

Усі без виключення особи, які вчинили адміністративні правопорушення та яких доставлено до відділу (офісу) поліції, приміщення громадського пункту охорони порядку, підлягають реєстрації у спеціальних журналах обліку доставлених осіб, які вчинили адміністративні правопорушення (додаток № 4 до Інструкції з оформлення матеріалів про

адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС України № 1376 від 06.11.2015).

Про доставлення особи правопорушника в поліцію для оформлення протоколу складається рапорт на ім'я керівника поліцейського підрозділу від першої особи – поліцейського, який доставив правопорушника в поліцію *"Доповідаю, що...."*, після чого в рапорті поліцейський зазначає:

- дату, місце, спосіб вчинення адміністративного правопорушення;
- відомості про особу правопорушника;
- стан психічного та фізичного здоров'я, в якому знаходилась особа під час доставлення: наявність синців, подряпин, ран та інших ушкоджень за результатами поверхневої перевірки; скарг на самопочуття; чи надавалась невідкладна медична допомога (лікарем якої бригади швидкої допомоги);

- чи були застосовані до особи, яка доставлена, інші превентивні поліцейські заходи, які обмежують певні права і свободи людини і застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень (ст.30 Закону України "Про Національну поліцію"): перевірка документів особи; опитування особи; поверхневий огляд речей і транспортного засобу; зупинення транспортного засобу та ін.;

- чи були застосовані до особи, яка доставлена, заходи поліцейського примусу: фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів; застосування вогнепальної зброї (чи була і яка була заподіяна шкода внаслідок застосування).

При цьому обов'язково вказується підстави застосування заходів примусу, а саме пункт, частина, стаття Закону України "Про Національну поліцію", на підставі яких було застосовано захід примусу; у разі застосування спеціальних засобів, зазначається які саме спеціальні засоби були застосовані.

- як поведив себе правопорушник під час доставлення;
- місце та час, куди доставлено особу для складання протоколу.

Увага! Про підстави, обставини та наслідки застосування фізичної сили, спеціальних засобів та застосування вогнепальної зброї поліцейській складає на ім'я начальника окремих рапорт, на підставі якого проводиться службове розслідування.

Рапорт про виявлене правопорушення. У випадку безпосереднього виявлення поліцейським факту вчинення особою адміністративного правопорушення (наприклад внаслідок власного спостереження), про даний факт необхідно складати рапорт на ім'я керівника підрозділу патрульної поліції. Зазначений рапорт долучається до матеріалів справи та повинен враховуватись під час розгляду справи, в якості належного доказу, в сукупності та взаємозв'язку з іншими доказами по справі.

Приклад рапорту про виявлене правопорушення:

Начальнику УПП у м. Київ
капітану поліції Зозулі Ю.Г.

Рапорт

Доповідаю Вам, що під час патрулювання Оболонського р-ну м. Києва, у складі екіпажу №0313, в потоці руху транспортних засобів, був виявлений автомобіль ДеуЛанос, д/н АА4589КМ, під керуванням гр. Нечайло Івана Васильовича, 12.06.1978 р.н., який рухаючись по вул. Миру, в бік автовокзалу, здійснив проїзд перехрестя вул. Миру та пр. Науки, на забороняючий сигнал світлофора, чим порушив п. ____ Правил дорожнього руху, за що передбачена відповідальність за ч. 2 ст. 122 КУпАП.

*Інспектор роти № 13,
батальйону № 3
рядовий поліції*

О.О. Губін

Протокол та матеріали про адміністративне правопорушення надаються (надсилаються) посадовій особі (органу), уповноваженій розглядати справу про адміністративне правопорушення.

Підвідомчість справ про адміністративні правопорушення (глава 17 КУпАП) визначає, яким органом буде розглядатись справа, прийматись рішення у вигляді постанови.

ВАЖЛИВО!!! Приписи пунктів 4 та 6 розділу XIII Наказу МВС 1395 передбачають внесення відповідної інформації про складені поліцейськими матеріали у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху до автоматизованого обліку та подальше їх надсилання, до органу (посадовій особі), що уповноважений на розгляд даної справи, протягом 10 діб, з дати отримання матеріалів підрозділами адміністративної практики.

Види, зміст та процесуальний порядок винесення постанов по справах про адміністративні правопорушення.

За результатом розгляду справи про адміністративне правопорушення, уповноважена особа виносить постанову по справі про адміністративне правопорушення.

Статтею 284 КУпАП передбачено винесення трьох видів постанов:

- постанови про накладення адміністративного стягнення (ст. 24 КУпАП);
- постанови про застосування заходів впливу (ст. 24-1 КУпАП);
- постанов про закриття справи (ст.ст. 21, 22, 247 КУпАП).

ВАЖЛИВО!!! Нагадаємо, що такий вид постанови, як постанова про застосування заходів впливу (ст. 24-1 КУпАП) приймається по відношенню до неповнолітніх виключно судами (ст. 221 КУпАП).

Розглянемо зміст та порядок винесення поліцейським постанови про накладення адміністративного стягнення.

Постанова у справі про адміністративне правопорушення про накладення адміністративного стягнення вноситься за усіма видами адміністративних стягнень. Уповноваженими підрозділів Національної поліції виносяться такі види постанов:

– **про винесення попередження:** попередження (ст. 26 КУпАП) як захід адміністративного стягнення вноситься в письмовій формі. У передбачених законом випадках попередження фіксується іншим установленим способом. Постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження виконується органом (посадовою особою), який виніс постанову, шляхом оголошення постанови порушнику. Якщо постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді попередження вноситься під час відсутності порушника, йому вручається копія постанови в порядку і строки, передбачені ст. 285 КУпАП (постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи, копія постанови протягом трьох днів вручається або висилається особі, щодо якої її винесено);

– **про накладення штрафу:** штраф (ст. 27 КУпАП) є грошовим стягненням, що накладається на громадян і посадових осіб за адміністративні правопорушення у випадках і розмірі, встановлених цим Кодексом та іншими законами України. Має бути сплачений порушником не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня вручення йому постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження або внесення на неї подання прокурора такої постанови - не пізніше як через п'ятнадцять днів з дня повідомлення про залишення скарги або подання без задоволення.

У відповідності до ст. 25 КУпАП може бути винесено постанову про накладення як основних, так і додаткових адміністративних стягнень. Оплатне вилучення та конфіскація предметів можуть застосовуватись як основні, так і додаткові адміністративні стягнення; інші адміністративні стягнення, можуть застосовуватись тільки як основні. За одне адміністративне правопорушення може бути накладено основне або основне і додаткове стягнення.

Бланк постанови у справі про адміністративне правопорушення заповнюється розбірливим почерком. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до постанови, а також внесення додаткових записів після того, як постанова підписана особою, щодо якої вона винесена. У разі допущення порушень при оформленні постанови заповнений бланк постанови вважається зіпсованим.

Постанова повинна містити:

- найменування органу (посадової особи), який виніс постанову,
- дату розгляду справи;
- відомості про особу, щодо якої розглядається справа;
- опис обставин, установлених при розгляді справи;
- зазначення нормативного акта, який передбачає відповідальність за дане адміністративне правопорушення; прийняте по справі рішення;
- розмір шкоди, що підлягає стягненню, порядок і строк її відшкодування, якщо при вирішенні питання про накладення стягнення за

адміністративне правопорушення органами (посадовими особами), одночасно вирішується питання про відшкодування винним майнової шкоди;

- питання про вилучені речі і документи;
- положення про стягнення з особи, щодо якої її винесено, судового збору;
- вказівку про порядок і строк оскарження постанови.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сферах забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів, крім зазначених даних, повинна містити відомості про:

- дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення;
- транспортний засіб, який зафіксовано в момент вчинення правопорушення (марка, модель, номерний знак);
- технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис (якщо такий запис здійснювався);
- розмір штрафу та порядок його сплати;
- правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження;
- відривну квитанцію із зазначенням реквізитів та можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу.

Постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), крім зазначеного, повинна містити відомості про адресу веб-сайту в мережі Інтернет, на якому особа може ознайомитися із зображенням чи відеозаписом транспортного засобу в момент вчинення адміністративного правопорушення, ідентифікатор для доступу до зазначеної інформації та порядок звільнення від адміністративної відповідальності.

ВАЖЛИВО!!! Звертаємо увагу, що постанова про накладення адміністративного стягнення по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване не в автоматичному режимі, за наявності технічної можливості, може складатись патрульним поліцейським в електронній формі у вигляді стрічки, яка роздруковується за допомогою спеціальних технічних пристроїв (термо-принтерів).

Порядок складання постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення.

Постанова про закриття справи виноситься при:

- оголошенні усного зауваження у зв'язку з малозначністю вчиненого правопорушення (ст. 22 КУпАП);
- передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу (ст. 21 КУпАП);

- при передачі матеріалів справи прокурору або органу досудового розслідування (в разі виявлення в діях особи складу злочину);
- наявності обставин, що виключають провадження у справі про адміністративне правопорушення (ст. 247 КУпАП);
- застосування ч. 2 ст. 44 КУпАП (добровільна видача наркотичних засобів).

ВАЖЛИВО!!! Запам'ятайте, при оголошенні особі усного зауваження у зв'язку з малозначністю проступку, виноситься постанова про закриття справи (ст. 284 КУпАП).

У змісті постанови зазначаються відомості про час, місце винесення постанови; назву посади, найменування органу, спеціальне звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка розглянула матеріали справи про адміністративне правопорушення; відомості про особу, щодо якої винесено постанову.

Після слів *"За матеріалами справи про адміністративне правопорушення встановлено .."* зазначається одна із підстав, передбачених для закриття справи (див. вище), наприклад ст. 247 КУпАП або ст. 22 КУпАП тощо.

В постановчій частині посадова особа постановляє: *"На підставі викладеного у постанові, керуючись статтею 247 КУпАП, справу про адміністративне правопорушення стосовно громадянина(ки) (прізвище, ім'я, по батькові) закрити"*. Постанову підписує посадова особа, яка прийняла процесуальне рішення про закриття справи.

Бланк постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення визначено додатком № 9 до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затвердженої наказом МВС України № 1376 від 07.11.2015.

Корисний лайфхак для поліцейського! Оголошення особі усного зауваження можливо лише при малозначності вчиненого правопорушення та потребує письмового процесуального оформлення шляхом винесення постанови про закриття справи. Винесення постанови про накладення стягнення у вигляді *попередження* буває неможливим, у зв'язку з тим, що санкція статті не передбачає такого види стягнення. Тому, з метою спрощення реагування на вчиненні малозначні адміністративні правопорушення, при наявності для цього об'єктивних підстав (пам'ятаючи про основну мету провадження у справах про адміністративні правопорушення – виховання громадян у дусі додержання законів), пропонуємо застосовувати дефініцію **"усне попередження"**, що повністю відповідатиме п. 1 ч. 1 ст. 23 ЗУ "Про Національну поліцію" (здійснення поліцією превентивної та профілактичної діяльності, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень).

У спілкуванні з громадянами доречно використовувати наступну конструкцію: *"Я, усно попереджаю Вас про недопущення вчинення в подальшому (майбутньому) протиправної поведінки"*.

Вид впливу	Процесуальне оформлення
Попередження (ст. 24 КУпАП)	Вид стягнення. Накладається виключно через винесення постанови про накладення адміністративного стягнення (письмово).
Усне зауваження (ст. 22 КУпАП)	Вид профілактичного впливу. Накладається виключно при малозначності вчиненого правопорушення через винесення постанови про закриття справи (письмово).
Усне попередження (ст. 23 ЗУ "Про Національну поліцію")	Вид профілактичного впливу. Процесуального оформлення не потребує. Оголошується усно.

Підстави та процесуальні особливості тимчасового вилучення посвідчення водія.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до КУпАП може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник поліції **тимчасово вилучає посвідчення водія** до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення (ст. 265-1 КУпАП), але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами.

Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1086 "Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія і ліцензійної картки на транспортний засіб та їх повернення" було затверджено відповідний Порядок.

До винесення судом постанови у справі про адміністративне правопорушення та набрання нею законної сили поліцейський видає водієві тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом (Додаток 8 до Наказу № 1395) строком до трьох місяців з дати вилучення посвідчення.

У тимчасовому дозволі на право керування транспортним засобом з лицьового боку перекреслюються категорії транспортних засобів, права на керування якими водій не має, а також робляться такі записи:

- 1) дата тимчасового вилучення посвідчення водія;
- 2) посада, прізвище поліцейського, номер його нагрудного знака;
- 3) дата вчинення правопорушення;
- 4) серія та номер протоколу про адміністративне правопорушення;
- 5) стаття КУпАП, за якою складено протокол про адміністративне правопорушення, санкція якої передбачає накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом.

У разі вчинення адміністративного правопорушення, за яке передбачено накладення адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, особою, у якої посвідчення водія тимчасово вилучено за попереднє (попередні) адміністративне(і) правопорушення, тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, виданий у першому випадку, не поновлюється. У відповідних графах тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом поліцейський робить відмітки за фактом виявленого правопорушення.

Втрачений тимчасовий дозвіл поновлюється уповноваженою особою будь-якого підрозділу поліції після документального підтвердження інформації про його попередню видачу.

Корінець до тимчасового дозволу на право керування транспортним засобом заповнюється поліцейським, який його видав, та надалі зберігається у відповідному підрозділі для здійснення належного контролю за правомірністю його видачі учасникам дорожнього руху.

Посвідчення водія вилучається до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення.

Вилучене посвідчення водія протягом трьох днів з дати надходження постанови суду, згідно з якою особу позбавлено права керування транспортним засобом, передається до територіального органу з надання сервісних послуг МВС за місцем проживання особи з копією такої постанови.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія у випадку, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справу про адміністративне правопорушення не розглянуто у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа до підрозділу поліції за місцем розгляду справи про адміністративне правопорушення відповідно до положень ст. 276 КУпАП. Після закінчення тримісячного строку, якщо особа не звернулася за отриманням вилученого документа, таке посвідчення водія зберігається в підрозділі поліції до надходження постанови суду, яка набрала законної сили. З дати надходження такої постанови посвідчення водія протягом трьох днів надсилається до територіального органу з надання сервісних послуг МВС за місцем проживання особи.

У разі вчинення особою, якій уже видано тимчасовий дозвіл на право керування транспортним засобом, повторного адміністративного правопорушення, за яке передбачено позбавлення такого права, новий дозвіл їй видається лише після закінчення строку дії попереднього, але на строк не більше трьох місяців з дати вчинення такого правопорушення.

У разі надходження постанови суду про позбавлення водія права керування транспортним засобом, якщо посвідчення водія не вилучено, уповноважена особа відповідного підрозділу поліції у триденний строк надсилає за місцем проживання (перебування) особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, повідомлення про позбавлення права

керування, у якому зазначає реквізити винесеної судом постанови, а також інформацію про необхідність прибуття до підрозділу поліції у визначений строк для здавання посвідчення водія. Якщо водій, посвідчення якого підлягає вилученню, не з'являється протягом місячного строку, дані про серію та номер посвідчення водія вносяться уповноваженою особою підрозділу поліції до автоматизованого обліку.

У випадку виявлення посвідчення водія, яке підлягає вилученню, працівник поліції складає Акт вилучення посвідчення водія (Додаток 9 до Наказу № 1395) із зазначенням підстав такого вилучення. Акт складається у двох примірниках, один з яких вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Підстави та процесуальні особливості тимчасового затримання транспортного засобу.

Тимчасове затримання транспортного засобу, уповноваженою особою Національної поліції, проводиться у випадках, передбачених статтею 265-2 КУпАП.

Так зокрема, у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені частинами 1, 2, 3, 4, 6 та 7 ст. 121 КУпАП, частинами 3, 4, 5 ст. 122 КУпАП (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю), ст.ст. 122-5, 124, 126 КУпАП, частинами 1, 2, 3 та 4 ст. 130 КУпАП, ст.ст. 132-1, 206-1 КУпАП, працівник уповноваженого підрозділу, що забезпечує безпеку дорожнього руху, тимчасово затримує транспортний засіб шляхом блокування або доставляє його для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, що дозволяється виключно у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, в тому числі за допомогою спеціального автомобіля - евакуатора.

Крім того, тимчасове затримання транспортного засобу здійснюється також у разі виявлення транспортного засобу боржника, оголошеного в розшук відповідно до ст. 36 Закону України "Про виконавче провадження".

ВАЖЛИВО!!! Зверніть увагу, що поліцейському забороняється брати участь у здійсненні блокування або евакуації транспортних засобів у випадках, не передбачених законодавством.

У разі якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво НЕ перешкоджає дорожньому руху або НЕ створює загрозу безпеці руху, крім

розміщення транспортного засобу на місцях, призначених для зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, такий транспортний засіб НЕ МОЖЕ БУТИ доставлений для зберігання на спеціальний майданчик.

ВАЖЛИВО!!! Зверніть увагу, що для застосування процедури тимчасового затримання ТЗ, необхідна наявність декількох факторів, а саме: вчинення, хоча б одного, з визначених ч. 1 ст. 265-2 КУпАП, адміністративного правопорушення та одночасне перешкодження ТЗ дорожньому руху або створення ТЗ загрози безпеки руху або розміщення ТЗ на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю.

Випадки тимчасового затримання транспортного засобу та доставлення його для зберігання на спеціальний майданчик визначені ч. 3 ст. 265-4 КУпАП.

Так під розміщенням транспортного засобу, що суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, слід вважати, якщо транспортний засіб:

- 1) поставлено на проїзній частині у два і більше рядів;
- 2) розташовано у заборонених Правилами дорожнього руху місцях зупинки або стоянки, а саме:
 - а) на залізничних переїздах;
 - б) на трамвайних коліях;
 - в) на естакадах, мостах, шляхопроводах і під ними, у тунелях;
 - г) на пішохідних переходах і ближче 10 метрів до них з обох боків, крім випадків зупинки для надання переваги в русі;
 - г) на перехрестях та ближче 10 метрів від краю перехрещуваної проїзної частини за відсутності на ній пішохідного переходу, за винятком зупинки для надання переваги в русі та зупинки проти бокового проїзду на Т-подібних перехрестях, де є суцільна лінія розмітки або розділювальна смуга;
 - д) на проїзній частині, де відстань між суцільною лінією розмітки чи протилежним краєм проїзної частини і транспортним засобом, що зупинився, менше 3 метрів;
 - е) ближче 30 метрів від посадкових майданчиків для зупинки маршрутних транспортних засобів, а за їх відсутності - ближче 30 метрів від дорожнього знака такої зупинки з обох боків;
 - є) ближче 10 метрів від позначеного місця виконання дорожніх робіт і в зоні їх виконання;
 - ж) у місцях, де буде неможливим зустрічний роз'їзд або об'їзд транспортного засобу, що зупинився;
 - з) ближче 10 метрів від виїздів з прилеглих територій і безпосередньо в місці виїзду;

3) своїм розташуванням робить неможливим рух інших транспортних засобів або створює перешкоду для руху пішоходів, у тому числі осіб з інвалідністю на спеціальних засобах пересування та пішоходів із дитячими колясками;

4) розташовано на виділеній смузі для руху громадського маршрутного транспорту;

5) розташовано на позначеній відповідними дорожніми знаками та/або дорожньою розміткою велодоріжці;

6) перешкоджає руху або роботі снігоприбирального та іншого технологічного комунального транспорту у разі запровадження надзвичайного стану або у разі оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації;

7) порушує схему паркування транспортних засобів таким чином, що він блокує проїзд по двох або більше смугах руху.

При тимчасовому затриманні транспортного засобу місце розташування такого транспортного засобу має бути обов'язково зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису). Інформація про тимчасове затримання транспортного засобу має невідкладно передаватися на абонентський номер рухомого (мобільного) зв'язку та на адресу електронної пошти, зазначені належними користувачами або особами, за якими зареєстровані транспортні засоби.

Порядок тимчасового затримання та зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1102 та деталізовано у розділі XII Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої Наказом МВС України від 07.11.2015 № 1395.

Доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку здійснюється за допомогою спеціальних автомобілів - евакуаторів.

Для доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку поліцейський викликає евакуатор через чергового відповідного територіального органу Національної поліції України.

Після прибуття евакуатора поліцейський у присутності двох свідків і представника підприємства, установи або організації, яким належить евакуатор, складає Акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу (Додаток 10 до Наказу № 1395).

В Акті огляду та тимчасового затримання транспортного засобу зазначаються:

1) дата, час, місце порушення і підстави для тимчасового затримання та доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

2) посада, місце роботи, прізвище, ім'я та по батькові поліцейського, який прийняв рішення про тимчасове затримання і доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

3) тип, марка, державний реєстраційний номер, перелік візуальних недоліків та пошкоджень транспортного засобу, що тимчасово затримується і доставляється на спеціальний майданчик чи стоянку;

4) найменування, місцезнаходження та номера телефону підприємства, установи або організації, які доставляють транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку, державного реєстраційного номера евакуатора;

5) адреса місця зберігання транспортного засобу;

6) посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка виконує роботи з доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик чи стоянку.

Зазначений Акт підписують присутні під час його складання особи:

– особа, яка прийняла рішення про тимчасове затримання транспортного засобу;

– особа, що виконує роботи з доставлення такого засобу на спеціальний майданчик чи стоянку;

– два свідки;

– водій і страховий комісар у разі їх присутності.

До Акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу за можливості додаються фотографія транспортного засобу, що підлягає тимчасовому затриманню, і перелік речей, які перебувають у ньому.

Один примірник акта огляду транспортного засобу (за винятком фотографій) надається водію, власнику (співвласнику) транспортного засобу у разі їх присутності. Інший примірник акта огляду транспортного засобу зберігається у матеріалах справи про адміністративне правопорушення.

У разі коли водій, що вчинив правопорушення, присутній під час тимчасового затримання транспортного засобу і порушення неможливо усунути на місці в максимально короткий строк, поліцейський оформляє протокол про адміністративне правопорушення. У протоколі робиться відповідний запис про тимчасове затримання транспортного засобу із зазначенням інформації про складення акта огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, що долучається до протоколу, а у випадках, передбачених КУпАП, вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу.

Якщо правопорушення може бути усунуте водієм у максимально короткий строк, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу і оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених КУпАП, вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу.

У разі коли водій з'являється на місці правопорушення під час виконання робіт із завантаження транспортного засобу, поліцейський не проводить тимчасове затримання транспортного засобу, а оформляє протокол про адміністративне правопорушення, а у випадках, передбачених КУпАП, вносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складення протоколу. При цьому правопорушення повинно бути усунуте у максимально короткий строк.

У такому разі фактично виконані підприємством, установою або організацією, які провадять діяльність, пов'язану із транспортуванням транспортних засобів, роботи **не оплачуються**.

Якщо акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу вже складено, він долучається до рапорту про факт появи водія на місці правопорушення під час виконання робіт із завантаження транспортного засобу.

Про місце зберігання тимчасово затриманого транспортного засобу поліцейський повідомляє водієві під час складання протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення, а в разі його відсутності - до чергової частини територіального органу Національної поліції України. Про тимчасове затримання транспортного засобу боржника поліцейський **повідомляє державному виконавцю протягом трьох діб**.

Після тимчасового затримання транспортного засобу працівник відповідного уповноваженого підрозділу Національної поліції зобов'язаний надати особі можливість повідомити про тимчасове затримання транспортного засобу та його місцезнаходження іншу особу за власним вибором і вжити заходів щодо повернення автомобіля до місця постійної дислокації, а також забороняє експлуатацію транспортного засобу до усунення несправностей, виявлених у процесі його огляду, або до демонтажу спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв.

Транспортний засіб може бути тимчасово затриманий на строк до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Водій, власник (співвласник) тимчасово затриманого транспортного засобу, крім транспортного засобу боржника, що перебуває на спеціальному майданчику чи стоянці, має право доступу до нього в присутності особи, відповідальної за його зберігання.

Після закінчення триденного строку тимчасового затримання транспортного засобу особа має право звернутися за отриманням тимчасово затриманого транспортного засобу. Таке звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

За подання такого звернення та повернення особі тимчасово затриманого транспортного засобу не може стягуватися плата. Повернення транспортного засобу, затриманого шляхом доставки для зберігання на спеціальний майданчик чи стоянку, відбувається невідкладно за зверненням відповідальної особи (ст. 14-2 КУпАП) або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, або особи, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення правопорушення, після сплати штрафу за вчинене правопорушення та оплати вартості послуги із транспортування та/або зберігання транспортного засобу.

Повернення тимчасово затриманого транспортного засобу боржника, який зберігається на спеціальному майданчику чи стоянці, здійснюється за вимогою державного виконавця.

За транспортування і зберігання транспортного засобу на спеціальному майданчику чи стоянці справляється плата у встановленому чинним законодавством розмірі.

У разі якщо доставити транспортний засіб на спеціальний майданчик чи стоянку неможливо, поліцейський проводить його затримання шляхом блокування з дотриманням умов безпеки дорожнього руху.

Розблокування транспортного засобу здійснюється поліцейським після складення протоколу про адміністративне правопорушення або винесення постанови у справі про адміністративне правопорушення.

У разі відсутності водія, транспортний засіб якого затримано, поліцейський залишає на місці, де був автомобіль, або під його склоочисниками повідомлення про тимчасове затримання транспортного засобу (Додаток 11 до Наказу № 1395).

Підстави та порядок відсторонення осіб від керування транспортними засобами. Підстави та процесуальний порядок огляду водіїв на стан алкогольного, наркотичного та іншого сп'яніння.

Розглянемо питання відсторонення осіб від керування транспортними засобами та проведення огляду на стан алкогольного, наркотичного та іншого сп'яніння; тимчасового вилучення посвідчення водія; тимчасового затримання транспортних засобів.

Особи, які керують транспортними засобами, річковими або маломірними суднами і щодо яких є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, **підлягають відстороненню від керування** цими транспортними засобами, річковими або маломірними суднами та оглядові на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Огляду підлягають водії транспортних засобів, щодо яких в уповноваженої особи є підстави вважати, що вони перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (далі - стан сп'яніння), згідно з ознаками такого стану, установленними МОЗ і МВС.

Огляд осіб на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, здійснюється в закладах охорони здоров'я **не пізніше двох годин** з моменту встановлення підстав для його здійснення.

Огляд проводиться:

- поліцейським на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів;
- лікарем закладу охорони здоров'я.

За наявності відповідних ознак, поліцейський проводить огляд на стан сп'яніння за допомогою спеціальних технічних засобів, дозволених до застосування МОЗ та Держспоживстандартом.

Огляд на стан алкогольного сп'яніння водія транспортного засобу здійснюється поліцейськими, які мають спеціальні звання. Огляд водія на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, який проводиться з використанням спеціальних технічних засобів працівником поліції здійснюється **у присутності двох свідків**.

Поліцейськими використовуються спеціальні технічні засоби, які мають, зокрема:

- сертифікат відповідності;
- свідоцтво про перевірку робочого засобу вимірювальної техніки.

Огляд на стан сп'яніння проводиться з дотриманням інструкції з експлуатації спеціального технічного засобу та фіксацією результатів на паперових та електронних носіях, якщо спеціальний технічний засіб має такі функції.

Перед проведенням огляду на стан сп'яніння поліцейський інформує особу, яка підлягає огляду на стан сп'яніння, про порядок застосування спеціального технічного засобу та на її вимогу надає сертифікат відповідності та свідоцтво про перевірку робочого засобу вимірювальної техніки.

Установлення стану алкогольного сп'яніння здійснюється на підставі огляду поліцейським з використанням спеціальних технічних засобів, показники яких після проведення тесту мають цифровий показник більше 0,2 проміле алкоголю в крові.

Результати огляду зазначаються в акті огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів.

Акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів складається у двох примірниках, один з яких під підпис вручається особі, щодо якої проводився цей огляд. У разі виявлення стану алкогольного сп'яніння в результаті проведення огляду з використанням спеціальних технічних засобів складається протокол про адміністративне правопорушення, до якого долучаються акт огляду на стан сп'яніння та роздруківка із результатом огляду з використанням спеціального технічного засобу (у разі наявності).

У разі проведення огляду на стан сп'яніння в закладах охорони здоров'я висновок про його результати долучається до протоколу про адміністративне правопорушення (у разі підтвердження стану сп'яніння).

У разі відмови водія транспортного засобу від проведення огляду в закладі охорони здоров'я поліцейський в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

Проведення огляду водіїв транспортних засобів - учасників дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої є постраждалі, - **обов'язкове**.

Огляд водія транспортного засобу в закладі охорони здоров'я проводиться в будь-який час доби за методикою та із застосуванням приладів, дозволених для використання МОЗ.

Лікар, що проводить огляд, повинен ознайомитися з документами, які посвідчують особу водія (паспорт, посвідчення водія та інші документи).

Відсутність документів не може бути причиною для відмови в проведенні огляду. У цьому разі в акті медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, зазначаються дані щодо зовнішнього вигляду особи, яку оглядають, а також те, що дані про цю особу записані з її слів. У разі надходження документів дані про оглянуту особу долучаються до акта медичного огляду.

У разі коли в результаті дорожньо-транспортної пригоди водія доставлено у лікувальний заклад, в обов'язковому порядку проводиться дослідження з метою виявлення в його організмі алкоголю, наркотичних чи інших речовин, що знижують увагу та швидкість реакції.

Лікар, що проводив у закладі охорони здоров'я огляд водія транспортного засобу, складає за його результатами **висновок** за формою, яка затверджується МОЗ.

Висновок складається в трьох примірниках: по одному - для поліцейського та водія транспортного засобу, а третій залишається в закладі охорони здоров'я.

Висновок може бути оскаржений водієм транспортного засобу у встановленому законодавством порядку.

Огляд особи на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, **проведений з порушенням встановлених вимог**, вважається недійсним.

У разі **відсторонення особи від керування транспортним засобом** (ст. 266 КУпАП) можливість керування цим транспортним засобом надається уповноваженій нею особі, яка має посвідчення водія відповідної категорії та може бути допущена до керування транспортним засобом, річковим або маломірним судном.

Згідно вимог Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, затвердженої наказом МВС та МОЗ України від 09.11.2015 р. № 1452/735 до ознак алкогольного та наркотичного сп'яніння належать:

Ознаками алкогольного сп'яніння є:

- запах алкоголю з порожнини рота;
- порушення координації рухів;
- порушення мови;
- виражене тремтіння пальців рук;
- різка зміна забарвлення шкірного покриву обличчя;

- поведінка, що не відповідає обстановці.

Ознаками наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, є:

- наявність однієї чи декількох ознак стану алкогольного сп'яніння (крім запаху алкоголю з порожнини рота);
- звужені чи дуже розширені зіниці, які не реагують на світло;
- сповільненість або навпаки підвищена жвавість чи рухливість ходи, мови;
- почервоніння обличчя або неприродна блідість.

3. АЛГОРИТМ ДІЙ ПОЛЩЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА ФІКСАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ЗАФІКСОВАНИХ В АВТОМАТИЧНОМУ РЕЖИМІ ТА РЕЖИМІ ФОТОЗЙОМКИ (ВІДЕОЗАПISУ).

Загальні положення

Адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) (за допомогою технічних засобів, що дають змогу здійснювати фотозйомку або відеозапис та функціонують згідно із законодавством про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах), несе відповідальна особа:

- ✓ фізична особа або керівник юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб, а в разі якщо до Єдиного державного реєстру транспортних засобів внесено відомості про належного користувача відповідного транспортного засобу,
- ✓ належний користувач транспортного засобу, а якщо в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань відсутні на момент запиту відомості про керівника юридичної особи, за якою зареєстрований транспортний засіб, - особа, яка виконує повноваження керівника такої юридичної особи.

Особливі умови

Якщо транспортний засіб зареєстровано за межами території України і такий транспортний засіб відповідно до законодавства не підлягає державній реєстрації в Україні (тобто є тимчасово ввезеним на територію України), до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), притягається особа, яка ввезла такий транспортний засіб на територію України.

Зазначені вище особи звільняються від відповідальності за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, або за порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису) у таких випадках:

✓ якщо протягом 20 календарних днів з дня вчинення відповідного правопорушення або з дня набрання постановою по справі про адміністративне правопорушення законної сили: ця особа надала документ, який підтверджує, що до моменту вчинення правопорушення транспортний засіб вибув з її володіння внаслідок протиправних дій інших осіб, або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать її транспортному засобу;

✓ особа, яка керувала транспортним засобом на момент вчинення зазначеного правопорушення, звернулася особисто до органу (посадової особи), уповноваженого розглядати справи про адміністративні правопорушення, із заявою про визнання зазначеного факту адміністративного правопорушення та надання згоди на притягнення до адміністративної відповідальності, а також надала документ (квитанцію) про сплату відповідного штрафу.

Примітка. *Режим фотозйомки (відеозапису) передбачає здійснення уповноваженою посадовою особою фото/відеофіксації обставин порушення правил зупинки, стоянки або паркування транспортних засобів, а саме: дати, часу (моменту), місця розташування транспортного засобу по відношенню до нерухомих об'єктів та/або географічних координат, інших ознак наявності складу адміністративного правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу. При здійсненні фотозйомки обов'язковою є наявність не менше двох зображень транспортного засобу, отриманих з різних або протилежних ракурсів, а в разі фіксації порушення, що полягає у неоплаті вартості послуг з користування майданчиком для платного паркування в межах населеного пункту, в якому не впроваджена автоматизована система контролю оплати паркування, обов'язковою є наявність додаткового зображення (зображень), що фіксує відсутність документа про оплату послуг з користування майданчиком для платного паркування під лобовим склом транспортного засобу.*

Порядок внесення відомостей про належного користувача транспортного засобу до Єдиного державного реєстру транспортних засобів, держателем якого є Міністерство внутрішніх справ України, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Нормативне забезпечення

1. КУпАП: ст.ст. 14-2; 279-1 - 279-4
2. Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього

руху, зафіксовані в автоматичному режимі, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13 січня 2020 року № 13.

3. Порядок безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 984.

4. Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024.

5. Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: Постанови Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833.

Дій поліцейських щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі зводяться до наступного (алгоритми дій)

➤ Поліцейським надано право розгляду тільки окремої категорії справ про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які зафіксовані в автоматичному режимі, відповідальність за вчинення яких передбачена:

✓ частинами першою - третьою статті 122 (перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів, проїзду на заборонний сигнал світлофора, порушення правил зупинки, стоянки, порушення установлені для транспортних засобів заборони рухатися смугою для маршрутних транспортних засобів, тротуарами чи пішохідними доріжками, виїзду на смугу зустрічного руху);

✓ частиною першою статті 123 (порушення правил руху через залізничний переїзд, крім в'їзду на залізничний переїзд у випадках, коли рух через переїзд заборонений) КУпАП (далі - адміністративні правопорушення).

➤ Справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем оброблення та обліку таких правопорушень в уповноваженому підрозділі Національної поліції.

➤ Формами розгляду справ про адміністративні правопорушення здійснює уповноважений поліцейський:

✓ опрацювання інформаційних файлів та метаданих до них за результатами автоматичної фіксації подій з ознаками адміністративного

правопорушення, отриманих в електронному вигляді із системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі;

✓ опрацювання інших відомостей, отриманих за допомогою Системи з відповідних реєстрів, баз (банків) даних, необхідних для винесення постанови про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі.

➤ Установлення фізичної особи або керівника юридичної особи, за якою зареєстровано транспортний засіб уповноважений поліцейським здійснюється за допомогою таких реєстрів:

- баз даних Єдиного державного реєстру транспортних засобів;
- відповідної інформаційно-телекомунікаційної системи Державної прикордонної служби України;
- за даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань.

➤ Запит до інформаційних систем здійснюється за допомогою формування в електронній формі запиту, який після накладення ним кваліфікованого електронного підпису та автоматичної розсилки засобами Системи до відповідних електронних реєстрів Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України або відповідної інформаційно-телекомунікаційної системи Державної прикордонної служби України, яка є функціональною підсистемою Єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ.

➤ При опрацюванні уповноваженим поліцейським матеріалів автоматичної фіксації та встановлення факту учинення адміністративного правопорушення, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції, цим уповноваженим поліцейським виноситься сформована Системою в автоматизованому режимі адміністративна постанова без складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Примітка

Адміністративна постанова виноситься стосовно відповідальної особи, а в разі фіксації адміністративного правопорушення, учиненого на транспортному засобі, зареєстрованому за межами України і такий транспортний засіб відповідно до законодавства не підлягає державній реєстрації в Україні, - стосовно особи, яка ввезла такий транспортний засіб на територію України.

Адміністративна постанова у вигляді штрафних балів виноситься стосовно громадянина, який має право керування транспортним засобом і якому відповідно до положень частини другої статті 271 КУпАП нараховані бали.

У разі фіксації правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі від загальної кількості балів громадянина, який учинив правопорушення, вираховується кількість штрафних балів, передбачених відповідною статтею Особливої частини КУпАП.

Якщо розмір стягнення у вигляді штрафних балів перевищує залишок балів громадянина, штрафні бали накладаються відповідно до залишку незалежно від розміру штрафних балів, зазначених у відповідній статті Особливої частини КУпАП.

➤ Адміністративна постанова у вигляді штрафу виноситься стосовно:

- особи після використання нею нарахованих балів, передбачених статтею 271 КУпАП;

- особи, яка не має права керування транспортним засобом або позбавлена такого права;

- іноземця або особи без громадянства, який (яка) увіз (ввезла) на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами.

➤ Під час опрацювання матеріалів автоматичної фіксації з використанням Системи уповноважений поліцейський з'ясовує наступне:

1) наявність фактичних даних учинення адміністративного правопорушення, ознаки якого зафіксовані на фотознімках (відеозаписі) в інформаційному файлі;

2) відповідність символів номерного знака транспортного засобу на отриманих фотознімках (відеозаписі) символам, розпізнаним Системою;

3) наявність та повноту інформації про зафіксований транспортний засіб;

4) відповідність типу, марки та моделі зафіксованого транспортного засобу його реєстраційним даним, отриманим із Системи;

5) наявність у Системі інформації про те, що до моменту вчинення правопорушення зафіксований транспортний засіб вибув з володіння відповідальної особи внаслідок протиправних дій інших осіб або щодо протиправного використання іншими особами номерних знаків, що належать цьому транспортному засобу;

6) наявність та повноту інформації про відповідальну особу зафіксованого транспортного засобу, а в разі фіксації транспортного засобу, зареєстрованого за межами України, - інформації про особу, яка ввезла його на територію України;

7) наявність інформації про обставини, що виключають адміністративну відповідальність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності;

8) наявність підстав для накладення на відповідальну особу, транспортний засіб якої зафіксовано Системою, адміністративного стягнення у вигляді штрафних балів.

ВАЖЛИВО!!! Опрацювання матеріалів автоматичної фіксації здійснюється в один або два етапи (рівні) залежно від наявності та повноти інформації про зафіксований транспортний засіб або про особу, яка притягається до відповідальності, оцінки інших доказів у справі про адміністративне правопорушення.

➤ За результатами опрацювання на першому етапі (рівні) матеріалів автоматичної фіксації уповноважений поліцейський:

1) за наявності доказів у справі про адміністративне правопорушення, відповідності символів номерного знака зафіксованого транспортного засобу, наявності та повноти інформації про зафіксований транспортний засіб і про відповідальну особу, або особу, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за межами України, відсутності інформації про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами та відсутності обставин, що виключають адміністративну відповідальність особи, з використанням засобів Системи вносить адміністративну постанову у вигляді штрафних балів або штрафу, зміст якої відповідає вимогам статті 283 КУпАП, з підтвердженням прийнятого рішення шляхом накладення цифрового підпису;

2) у разі необхідності додаткової перевірки фактичних даних учинення адміністративного правопорушення, відсутності достовірної та/або повної інформації щодо зафіксованого транспортного засобу, особи, яка притягається до відповідальності, адміністративну постанову не вносить, а матеріали адміністративної справи з використанням засобів Системи невідкладно передає на другий етап (рівень) іншому уповноваженому поліцейському із зазначенням підстав передання для продовження їх розгляду шляхом більш детального опрацювання та уточнення наявних матеріалів автоматичної фіксації, іншої інформації стосовно транспортного засобу та особи, яка притягається до відповідальності, отриманої із Системи, з подальшим прийняттям відповідного рішення;

3) у разі наявності інформації про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами невідкладно, з використанням засобів Системи, передає в автоматизованому режимі таку інформацію до відповідної функціональної підсистеми єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ (далі - ФП ЄІС МВС) з метою інформування відповідних підрозділів Національної поліції України для прийняття рішення згідно із законодавством. При цьому адміністративна постанова не вноситься у зв'язку зі звільненням відповідальної особи або особи, яка ввезла

транспортний засіб на територію України, від відповідальності за зафіксоване адміністративне правопорушення.

➤ На другому етапі (рівні) уповноважений поліцейський упродовж не більше трьох діб з моменту отримання із Системи опрацьовує передані на розгляд з першого етапу (рівня) матеріали автоматичної фіксації, оцінює наявні в них докази, за потреби з використанням відповідних ФП ЄІС МВС уточнює необхідні відомості для прийняття рішення у справі та за результатами опрацювання:

1) у разі наявності доказів учинення адміністративного правопорушення, відсутності в матеріалах автоматичної фіксації даних про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами, відсутності обставин, визначених статтею 247 КУпАП, з використанням засобів Системи виносить адміністративну постанову у вигляді штрафних балів або штрафу, зміст якої відповідає вимогам статті 283 КУпАП, з накладенням цифрового підпису;

2) за наявності хоча б однієї з обставин, визначених статтею 247 КУпАП, закриває провадження у справі без винесення адміністративної постанови з унесенням відповідної інформації до Системи з накладенням цифрового підпису;

3) у разі отримання відомостей про протиправне використання зафіксованого транспортного засобу або його номерних знаків іншими особами невідкладно, з використанням засобів Системи, передає в автоматизованому режимі таку інформацію до ФП ЄІС МВС з метою інформування відповідних підрозділів Національної поліції для прийняття рішення згідно із законодавством, а адміністративна постанова не виноситься у зв'язку зі звільненням відповідальної особи або особи, яка ввезла транспортний засіб на територію України, від відповідальності за зафіксоване адміністративне правопорушення.

ВАЖЛИВО!!! Якщо під час опрацювання матеріалів автоматичної фіксації уповноважений поліцейський установить невідповідність типу, марки чи моделі зафіксованого на фотознімках (відеозаписі) з інформаційного файла транспортного засобу його реєстраційним даним, отриманим із Системи, або відсутність даних про цей транспортний засіб чи виявить ознаки інших правопорушень (зокрема, дорожньо-транспортної пригоди, експлуатації транспортного засобу, яким незаконно заволоділи, використання номерних знаків, що належать іншому транспортному засобу), не зазначених у пункті 1 цього розділу, невідкладно, з використанням засобів Системи, передає в автоматизованому режимі таку інформацію до ФП ЄІС МВС з метою інформування відповідних підрозділів Національної поліції для прийняття рішення згідно із законодавством України.

➤ Винесена уповноваженим поліцейським адміністративна постанова автоматично вноситься засобами Системи до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, у якому здійснюється їх облік.

Винесена уповноваженим поліцейським адміністративна постанова друкується з використанням засобів Системи та протягом трьох днів із дня її винесення передається національному оператору поштового зв'язку для доставлення на адресу місця реєстрації (проживання) фізичної особи (місцезнаходження юридичної особи) рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Друк адміністративної постанови здійснюється на паперовому бланку із спеціальними елементами захисту разом з повідомленням про вручення поштового відправлення (рекомендованого листа з адміністративною постановою) та вкладенням в паперовий конверт.

Зразок бланку повідомлення про вручення поштового відправлення затверджено національним оператором поштового зв'язку відповідно до вимог пункту 7 Правил надання послуг поштового зв'язку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 05 березня 2009 року № 270.

Повідомлення про вручення поштового відправлення розміщується на зворотному боці паперового конверту, що має формат 229 x 114 мм, вагу не менше 80 г/м² і прозоре віконце для візуалізації штрихового кодового ідентифікатора поштового відправлення, поштової адреси та індексу отримувача.

Днем отримання адміністративної постанови є дата, зазначена в поштовому повідомленні про вручення її відповідальній особі, зазначеній у частині першій статті 142 КУпАП, або повнолітньому члену сім'ї такої особи.

У разі якщо відповідальна особа, зазначена у частині першій статті 142 КУпАП, відмовляється від отримання адміністративної постанови, днем отримання адміністративної постанови є день проставлення в поштовому повідомленні відмітки про відмову в її отриманні.

У разі невручення адміністративної постанови адресату за зазначеною в Єдиному державному реєстрі транспортних засобів адресою днем отримання адміністративної постанови вважається день повернення поштового відправлення з позначкою про невручення до уповноваженого підрозділу поліції, уповноважений поліцейський якого виніс відповідну постанову.

➤ Адміністративна постанова набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Інформація про дату набрання адміністративною постановою законної сили вноситься уповноваженим поліцейським, з використанням засобів Системи, до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на підставі даних, що містяться в поштовому

повідомленні про вручення адресату адміністративної постанови або про відмову в її отриманні, яке надійшло від національного оператора поштового зв'язку, або дати повернення до уповноваженого підрозділу поліції поштового відправлення з позначкою про його невручення.

➤ Винесена уповноваженим поліцейським адміністративна постанова стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства, автоматично вноситься засобами Системи до Реєстру адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху, а також до відповідного електронного реєстру Державної прикордонної служби України для вручення її копії зазначеній особі відповідно до статті 2792 КУпАП.

Адміністративна постанова, винесена стосовно особи, яка ввезла на територію України транспортний засіб, зареєстрований за її межами, та яка є іноземцем або особою без громадянства, набирає законної сили після вручення копії зазначеної адміністративної постанови.

ВАЖЛИВО!!! Якщо транспортний засіб, зареєстрований за межами України, ввезено на її територію громадянином (резидентом) України, розгляд відповідних справ та притягнення до адміністративної відповідальності особи, що його ввезла, здійснюються в порядку, визначеному пунктами 9, 10, 12 цього розділу відповідно до статті 2792 КУпАП.

4. ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВИНЕСЕНИХ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ).

Нормативне регулювання

Право на оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції до суду та принципи такого оскарження визначені в ст. 287 КУпАП.

Алгоритм оскарження:

✓ Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено:

- прокурором;
- особою, щодо якої її винесено;
- потерпілим.

✓ Постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд,

у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими КУпАП.

✓ Скарга подається в орган (посадовій особі), який виніс постанову по справі про адміністративне правопорушення, якщо інше не встановлено законодавством України. Скарга, що надійшла, протягом трьох діб надсилається разом із справою органу (посадовій особі), правомочному відповідно до цієї статті її розглядати.

✓ Особа, яка оскаржила постанову у справі про адміністративне правопорушення, звільняється від сплати державного мита.

ВАЖЛИВО!!! Пленум Вищого адміністративного суду України оприлюднив постанову “Про практику застосування адміністративними судами положень Закону України від 8 липня 2011 року № 3674-VI “Про судовий збір” в якій зазначив, що за подання до суду адміністративного позову про скасування постанови у справі про адмінправопорушення, якщо особу притягнуто до адмінвідповідальності та накладено адміністративне стягнення (штраф), судовий збір сплачувати не треба.

✓ Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, та/або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), - протягом десяти днів з дня набрання постановою законної сили.

Особливості оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції до суду та визначені в ст. 286 КАСУ.

Основні положення:

✓ Адміністративна справа з приводу оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції вирішується місцевими загальними судами як адміністративними судами протягом десяти днів з дня відкриття провадження у справі.

✓ Позовну заяву щодо оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції може бути подано протягом десяти днів з дня ухвалення відповідного рішення (постанови), а щодо рішень (постанов) по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, - протягом десяти днів з дня вручення такого рішення (постанови).

✓ За наслідками розгляду справи з приводу оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції місцевий загальний суд як адміністративний має право:

- залишити рішення уповноваженої посадової особи Національної поліції без змін, а позовну заяву без задоволення;
- скасувати рішення уповноваженої посадової особи Національної поліції і надіслати справу на новий розгляд до компетентного органу (посадової особи);
- скасувати рішення уповноваженої посадової особи Національної поліції і закрити справу про адміністративне правопорушення;
- змінити захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

✓ Апеляційні скарги на судові рішення у справах щодо оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, винесених працівниками Національної поліції можуть бути подані протягом десяти днів з дня його проголошення.

✓ Суд апеляційної інстанції розглядає справу у десятиденний строк після закінчення строку апеляційного оскарження з повідомленням учасників справи.

✓ Якщо за наслідками апеляційного перегляду суд апеляційної інстанції змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, таке стягнення не може бути посилено.

Судова практика

Серед органів адміністративно-деліктної юрисдикції, які розглядають справи про адміністративні правопорушення та виносять рішення у цих справах найбільшими повноваженнями наділені органи Національної поліції, відповідно очевидним є той факт, що їх рішення (постанови) у справах про адміністративні правопорушення оскаржуються на предмет законності в порядку адміністративного судочинства найбільш часто. Так, пошук за релевантними ключовими словами в Єдиному державному реєстрі судових рішень (за весь період діяльності Національної поліції в період з вересня 2016 року по вересень 2019 року, тобто 3 роки) показує, що судами розглядалось понад 2500 таких категорій справ.

Великий масив судових справ, в яких посадові особи поліції виступають як відповідачі, тобто справи щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності посадових осіб Національної поліції у зв'язку з притягненням до адміністративної відповідальності, пов'язаний з декількома

взаємопов'язаними факторами:

- великою кількістю оскарження постанов у справах про порушення правил дорожнього руху з високою ступінню в нашій країні ігноруванням норм ПДР всіма учасниками дорожнього руху;

- недосконалою (іноді проблемною) дорожньою інфраструктурою; високою латентністю даних правопорушень а від цього високого рівня безнаказаності водіїв;

- конфліктністю водіїв та не здатністю визнати свою вину; відсутністю дієвого механізму досудового вирішення таких спорів; легкий доступ до судового їх вирішення (відсутність судового збору); у тому числі не слід відкидати подекуди процесуальну неграмотність самих поліцейських.

Все це в сукупності і призводить до того, що дана категорія справ є суттєвою складовою діяльності загальних судів, як адміністративних судів. Не вдаючись в соціологічний аналіз даного явище, нижче доцільно здійснити аналіз судової практики розгляду даної категорії справ та з'ясувати позицію судів щодо їх вирішення, яка значно впливає на правозастосовну практику а іноді і на законотворчість.

Як зазначається у *Довідці ВАСУ* у якій висвітлено результати вивчення і узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб щодо рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах, які стосуються притягнення до адміністративної відповідальності від 29.01.2010 р¹, постанови про адміністративні правопорушення, які приймаються судами, можуть бути оскаржені у порядку, який визначено КУпАП; для постанов, які прийнято іншими органами (посадовими особами), встановлюється альтернативний порядок оскарження: або до виконкому відповідної ради, до самої ради, до вищестоящого органу або вищестоящої посадової особи, чи до адміністративного суду в порядку, який передбачається КАС України.

Оскільки ми досліджуємо саме участь органів і посадових осіб Національної поліції у справах, що розглядаються адміністративними судами, нас цікавлять саме ті справи про оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються відповідно до правил КАС України. На практиці виникає питання, чим має керуватися адміністративний суд, розглядаючи такі справи. Відповідно до ч. 1 ст. 293 КУпАП орган (посадова особа) у процесі розгляду скарги на постанову в справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність та обґрунтованість цієї постанови. Отже, законодавець виходить з того, що суб'єкт, який переглядає постанову в справі про адміністративне правопорушення (зокрема, і суд) оцінює її на предмет законності або, іншими словами, правильності застосування необхідних норм права, і

¹Довідка Вищого адміністративного суду України про результати вивчення та узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб із приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності від 29.01.2010 р. (2010). URL: <http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/uzagalnennya/adminvidpovid/>(дата звернення: 17.02.2018).

обґрунтованості, тобто врахування всіх необхідних обставин справи при постановленні рішення. Водночас ч. 2 ст. 2 КАС України містить набагато ширший набір критеріїв оцінки правомірності дій публічних органів (пропорційність, розсудливість, добросовісність тощо).

Як наслідок, суди опиняються перед дилемою: чи мають вони у даному випадку застосувати норму КАС України, який регламентує провадження у судовій адміністративній справі, або ж їм слід побудувати своє рішення на нормі КУпАП, що містить, як видається, спеціальні приписи стосовно процедури перегляду постанови про адміністративне правопорушення.

У Довідці ВАСУ, прийнятої за результатами вивчення й узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб щодо рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах, що стосуються притягнення до адміністративної відповідальності від 29.01.2010 р. зазначає, що адміністративні суди, переглядаючи постанови у справах про адміністративні правопорушення, мають оцінювати рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень з позиції критеріїв пропорційності, розсудливості та ін., закріплених наразі в ч. 2 ст. 2 КАС України.

Попри те, що ч. 3 ст. 288 КУПАП вказує на те, що постанову іншого органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, постанову по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі можливо оскаржити або в районний, районний у місті, міський чи міськрайонний суд, у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, з особливостями, встановленими цим Кодексом, адміністративні суди мають розглядати справи, віднесені до їх юрисдикції виключно на підставі КАС України й реалізовувати свої повноваження не лише у порядку, але й у межах, передбачених названим процесуальним законом. Отже, розглядаючи справи за позовами щодо оскарження постанов про накладення адміністративних стягнень, адміністративні суди мають оцінювати рішення, дії чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, керуючись ч. 2 ст. 2 КАС України.

Наведений висновок можна проілюструвати й існуючою судовою практикою. Так, Івано-Франківський міський суд розглянув *справу № 344/14018/16-а* за позовом до управління патрульної поліції і посадової особи патрульної поліції про визнання протиправними дій та скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення (постанова від 19.12.2016 р.²). Суд звернув увагу на те, що посадовою особою поліції не складався протокол про адміністративне правопорушення, що обґрунтовувалося посиланням на ст. 258 КУПАП.

Суд у розглядуваній постанові зазначив, що аналізуючи положення ст. 258 КУПАП, можна дійти висновку, що ч. 2 цієї статті містить дві

²Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 344/14018/16-а від 19.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63506896> (дата звернення: 17.02.2018).

рівноцінні підстави, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається: у випадках вчинення адміністративних правопорушень, які розглядаються Національною поліцією, та адміністративних проступків, які вчиняються в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та є зафіксованими в автоматичному режимі. Натомість ч. 5 цієї ж статті КУпАП суперечить попередній нормі закону, оскільки в ній зазначено, крім іншого, що протокол про вчинення адміністративного правопорушення не складається у сфері забезпечення дорожнього руху, в тому числі які зафіксовано в автоматичному режимі (мається на увазі в цілому у сфері забезпечення дорожнього руху і в тому числі й ті, які фіксуються в автоматичному режимі).

Суд узяв також до уваги висновки Європейського суду з прав людини, викладені у рішенні від 14.11.2013 р. у справі «Шмушкович проти України» № 3276/10³, де вислів «встановлене законом» у ст. 11 Конвенції вимагає не лише того, щоб оскаржуваний захід мав певне підґрунтя в національному законодавстві, він також стосується якості закону, про який йдеться. Закон має бути доступним для зацікавлених осіб та сформульованим з достатньою точністю для того, щоб надати їм можливість, за необхідності, шляхом надання відповідної інформації передбачати тією мірою, що є розумною за відповідних обставин, наслідки, які може спричинити його дія. Ця теза повторюється і в багатьох інших рішеннях ЄСПЛ⁴.

У зв'язку з цим Івано-Франківський міський суд зазначив, що вищенаведені суперечливі положення ст. 258 КУпАП свідчать про її недосконалість, а відтак трактуються не на користь відповідача⁵, який, таким чином, порушив процедуру притягнення до адміністративної відповідальності і не надав судові належних доказів того, що позивач скоїв адміністративне правопорушення. Тому постанова про накладення адміністративного стягнення була місцевим судом скасована.

Що ми бачимо у даному прикладі?

Суд, оцінюючи постанову про накладення адміністративного стягнення, звернувся до питання якості закону, який підлягає застосуванню у даному випадку, і вказав, що цей закон не відповідає принципу правової визначеності. Така аргументація суду впливає саме з положень ч. 2 ст. 2 КАС України, а не ч. 1 ст. 293 КУпАП. Крім того, правова визначеність є, як вже зазначалося, елементом верховенства права, що згадується у ст. 6 КАС України і зазначений у КУпАП взагалі. До того ж посилання суду на практику ЄСПЛ кореспондує ч. 2 ст. 6 КАС України, відповідно до якої суд має застосовувати принцип верховенства права, обов'язково враховуючи судову практику ЄСПЛ. Аналогічні підходи можна зустріти і в інших

³ Рішення Європейського суду з прав людини у справі № 3276/10 «Шмушкович проти України» від 14.11.2013 р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 54. С. 360.

⁴ Цвік М. В. Верховенство права в контексті права людини. *Проблема теорії права і конституціоналізму у правцях М. В. Цвіка* / відп. за вип. О. В. Петришин. Харків: Право, 2010. С. 17.

⁵ Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 344/14018/16-а від 19.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63506896> (дата звернення: 17.02.2018).

рішення місцевих судів як адміністративних⁶.

Важливим питанням розгляду адміністративних справ в адміністративно-юрисдикційній сфері за участі посадових осіб Національної поліції є спосіб захисту порушених прав позивачів. Так, Івано-Франківський міський суд розглянув справу № 344/14018/16-а за позовом особи до Управління патрульної поліції у місті Івано-Франківську, інспектора роти № 2 батальйону Управління патрульної поліції у м. Івано-Франківську лейтенанта поліції Суходольського О. С. про визнання протиправними дій та скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення. Постановою від 19.12.2016 р. позовні вимоги були задоволені частково, а саме скасована постанова про накладення адміністративного стягнення⁷. На прикладі цієї постанови ми бачимо два проблемних моменти: по-перше, правильність визначення відповідачів у справі (управління патрульної поліції у м. Івано-Франківську і посадова особа поліції); по-друге, належність способу захисту прав (скасування постанови про накладення адміністративного стягнення, визнання протиправними дій посадової особи).

Відповідаючи на перше питання, слід зазначити, що управління патрульної поліції у м. Івано-Франківську не є територіальним органом, а є відокремленим підрозділом, що не має статусу юридичної особи, тобто саме управління не має адміністративної процесуальної дієздатності для участі у розгляді справи в якості позивача. Одночасно з цим ст. 222 передбачає, що суб'єктом притягнення до адміністративної відповідальності є саме орган поліції, а не посадова особа. Компетентні посадові особи виступають у даному випадку від імені органу поліції (ч. 2 ст. 222 КУпАП).

Таким чином, відповідний територіальний орган поліції має бути визначений відповідачем у справі про оскарження постанови про накладення адміністративного стягнення. Такими юридичними особами публічного права сьогодні є головні управління поліції і Департамент патрульної поліції, що має статус міжрегіонального територіального органу Національної поліції (відповідно до Додатку № 1 до Постанови Кабміну «Про утворення територіальних органів Національної поліції та ліквідацію територіальних органів Міністерства внутрішніх справ» від 16.09.2015 р. № 730). Зрозуміло, що нераціонально і неможливо кожного разу залучати до розгляду подібних справ зазначені територіальні органи. Однак залучення органу поліції до справи вимагають приписи ст. 222 КУпАП. Виходом з цієї ситуації має бути зміни або до законодавства про Національну поліцію, або до КУпАП.

Водночас, якщо тлумачити цитовану статтю КУпАП буквально, то посадові особи поліції здійснюють провадження у справі про

⁶Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 344/14393/16-а від 12.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63361447> (дата звернення: 17.02.2018).

⁷Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 344/14018/16-а від 19.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63506896> (дата звернення: 17.02.2018).

адміністративне правопорушення від імені органу поліції, а значить не можуть залучатися до участі у справі як відповідачі, хоча і можуть бути залучені як треті особи на боці відповідача. Тим більше не відповідає приписам КУпАП визначення посадової особи Національної поліції відповідачем у справі, а органу, де вказана особа працює, – третьою особою на боці відповідача (див., наприклад, постанову Київського районного суду м. Одеса у справі № 520/4073/16-а від 13.05.2016 р. за позовом особи, притягнутої до адміністративної відповідальності, до інспектора патрульної поліції у місті Одесі, де третя особа – Управління патрульної поліції в місті Одесі Департаменту патрульної поліції про визнання дій неправомірними і скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення⁸). Якщо суб'єктом притягнення до адміністративної відповідальності є саме орган Національної поліції, то адміністративний позов має заявлятися проти нього і його процесуальна роль у такому випадку є роль сторони у справі, а не третьої особи. Одночасно з цим, виходячи з цитованого вище чинного законодавства, відповідачем має бути саме Департамент патрульної поліції, а не його управління у м. Одеса.

Підкреслимо, ми розуміємо, що сучасна судова практика складається іншим чином (позови, зазвичай, подаються проти посадових осіб поліції) і погоджуємося, що такий підхід, який зараз домінує в судовій практиці, є достатньо розумним. Ми лише привертаємо увагу, що попри розумність подання адміністративних позовів проти посадових осіб поліції, а не територіальних органів, це не в повній мірі відповідає вимогам чинного законодавства.

Щодо способів захисту прав позивача, то Івано-Франківський міський суд у розглядуваній постанові правильно вказує, що позовну вимогу про визнання протиправними дій інспектора роти № 2 Управління патрульної поліції у м. Івано-Франківську лейтенанта поліції Суходольського О. С. він вважає безпідставною, оскільки результатом вчинення таких дій стало конкретне рішення, а саме: оскаржувана постанова, яка, за висновком суду, підлягає скасуванню, і такий спосіб захисту порушеного у публічно-правових відносинах права позивача суд вважає достатнім та повним.

У зв'язку з цим не можна визнати обґрунтованими й розумними ті рішення судів, в яких суди визнають дії посадової особи неправомірними (див. наприклад, рішення Бориспільського міськрайонного суду у справі № 359/6540/16-а від 09.12.2016 р., в якій суд визнав неправомірними дії інспектора патрульної поліції 3-ї роти Управління патрульної поліції у м. Києві Департаменту патрульної поліції про притягнення особи до адміністративної відповідальності⁹, постанову Київського районного суду м.

⁸Постанова Ленінського районного суду м. Дніпропетровська справи № 205/2941/16-а від 12.08.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/59903721> (дата звернення: 17.02.2018).

⁹Постанова Бориспільського міськрайонного суду Київської області у справі № 359/6540/16-а від 09.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63628586> (дата звернення: 17.02.2018).

Одеси у справі № 520/4073/16-а від 13.05.2016 р.¹⁰).

Тривалий час у судовий практиці не існувало єдності щодо вирішення питання про межі втручання адміністративного суду у перебіг провадження у справі щодо адміністративного правопорушення. Так, досить часто зустрічалися адміністративні справи, де позивачі прохали суд закрити провадження у справі щодо адміністративного правопорушення. У постанові Івано-Франківського міського суду у справі № 344/14393/16-а від 09.12.2016 р., де була заявлена така вимога, суд зазначав, що стосовно вимог про закриття провадження у справі, то суд вважає за необхідне відмовити, оскільки положеннями КАС України, у попередній редакції, що діяла на момент розгляду справи, в адміністративного суду немає повноважень закривати провадження у справі про адміністративне правопорушення¹¹.

На той час таке рішення суду було виправданим, оскільки в умовах чинності попередньої редакції КАС України адміністративний суд був позбавлений повноваження закривати провадження у справі про адміністративне правопорушення. Можна вважати, що подібна практика була усталеною, оскільки таку саму правову позицію можна зустріти у постановках Івано-Франківського міського суду у справі № 344/14393/16-а від 12.12.2016 р.¹², у справі № 344/11467/16-а від 12.12.2016 р.¹³ [95], у справі № 344/11407/16-а від 09.12.2016 р.¹⁴тощо.

Така позиція також підтримувалась ВАСУ. У Довідці, прийнятої за результатами вивчення і узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб, які стосувалися рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень в справах щодо притягнення до адміністративної відповідальності від 29.01.2010 р. ВАСУ зазначав про те, що у справах, які стосуються рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень про притягнення до адміністративної відповідальності адміністративний суд не вирішує питання про притягнення винної особи до адміністративної відповідальності, а лише здійснює перевірку законності рішення, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень у таких справах, за наслідками чого суд може визнати незаконним і скасувати рішення про накладення адміністративного стягнення або відмовити в цьому.

Попри це траплялися судові рішення, в резолютивній частині яких містилося положення про закриття провадження у справі про

¹⁰Постанова Київського районного суду м. Одеси у справі № 520/4073/16-а від 13.05.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/57750149>.

¹¹Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 344/11407/16-а від 09.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень.2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63314488> (дата звернення: 17.02.2018).

¹²Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 344/14393/16-а від 12.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63361447>.

¹³Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 44/11467/16-а від 12.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63449527>(дата звернення: 17.02.2018).

¹⁴Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі № 344/11407/16-а від 09.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень.2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63314488> (дата звернення: 17.02.2018).

адміністративне правопорушення. Так, Хмельницький міськрайонний суд розглянув справу № 686/7607/16-а за позовом до Управління патрульної поліції в м. Хмельницькому, інспектора роти № 4 Управління патрульної поліції в м. Хмельницькому про визнання дій протиправними, оскарження постанови про притягнення до адміністративної відповідальності, зобов'язання до вчинення дій. У постанові від 20.04.2016 р. суд ухвалив наступне рішення: «постанову про притягнення позивача до адміністративної відповідальності скасувати, а провадження у справі про адміністративне правопорушення щодо нього закрити в зв'язку з відсутністю в його діях складу адміністративного правопорушення»¹⁵. Тим самим суд виходив за межі адміністративної юрисдикції.

Проте після прийняття Закону про внесення змін до процесуальних кодексів, адміністративні суди отримали повноваження втручатися у провадження у справах про адміністративні правопорушення. Так, відповідно до ч. 3 ст. 286 КАС України, за наслідками розгляду справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності місцевий загальний суд як адміністративний має право:

- 1) залишити рішення суб'єкта владних повноважень без змін, а позовну заяву без задоволення;
- 2) скасувати рішення суб'єкта владних повноважень і надіслати справу на новий розгляд до компетентного органу (посадової особи);
- 3) скасувати рішення суб'єкта владних повноважень і закрити справу про адміністративне правопорушення;
- 4) змінити захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Фактично вказана норма дублює положення ст. 293 КУпАП, яка регламентує повноваження органу (посадової особи) при розгляді скарги на постанову по справі про адміністративне правопорушення та наділяє його правом прийняти одне з таких рішень:

- 1) залишити постанову без зміни, а скаргу без задоволення;
- 2) скасувати постанову і надіслати справу на новий розгляд;
- 3) скасувати постанову і закрити справу;
- 4) змінити захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено.

Як бачимо, вказані зміни до адміністративного процесуального законодавства, з одного боку, наділяють суди чіткими та зрозумілими повноваженнями при перегляді рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів

¹⁵ Постанова Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області у справі № 686/7607/16-а від 20.04.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57454458> (дата звернення: 17.02.2018).

владних повноважень у справах, пов'язаних з притягненням до адміністративної відповідальності та наділяють суд ефективними інструментами поновлення порушених прав приватних осіб у подібних справах, але, з іншого боку, застосовуючи такий спосіб захисту прав, адміністративний суд суттєво виходить за межі своєї юрисдикції, адже тим самим він фактично розглядає саму справу про адміністративне правопорушення, хоча і ч. 2 ст. 19 КАС України передбачає виключення із правила про невтручання адміністративного суду у справи про накладення адміністративних стягнень.

А втім, ми позитивно оцінюємо наділення адміністративного суду вищевказаними повноваженнями в новій редакції КАС України, оскільки зазначений захід буде сприяти єдності судової практики при перегляді адміністративним судом рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо справ про адміністративні правопорушення та зробить процедуру апеляційного оскарження постанов у справах про адміністративне правопорушення більш чіткою та зрозумілою для осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності.

Також досить багато проблемних питань у практичній площині виникало навколо такого способу захисту, як зміна адміністративним судом постанови у справі про адміністративне правопорушення. Справа в тому, що в редакції КАС України, яка була чинною до прийняття Закону про внесення змін до процесуальних кодексів, не містилося положень, які б уповноважували адміністративний суд вирішувати питання про зміну постанови у справі про адміністративне правопорушення. Тим не менш, судова практика не завжди відповідала зазначеним правилам адміністративного судочинства. Наприклад, Хмельницький міськрайонний суд розглядав справу № 686/11550/16-а за позовом особи, притягнутої до адміністративної відповідальності, до управління патрульної поліції у місті Хмельницькому, Департаменту патрульної поліції. У первісному позові позивач просив суд скасувати постанову про накладення адміністративного стягнення, але потім змінив позовні вимоги і просив суд змінити постанову про накладення адміністративного стягнення. У постанові від 13.07.2016 р. Хмельницький міськрайонний суд погодився з доводами позивача і звільнив його від адміністративної відповідальності на підставі ст. 22 КУпАП, обмежившись усним зауваженням; провадження у справі було закрито¹⁶.

Вінницький апеляційний адміністративний суд постановою від 08.09.2016 р. у справі № 686/11550/16-а постанову суду першої інстанції скасував. Апеляційний суд прийшов до висновку, що до компетенції адміністративного суду при вирішенні справ за правилами КАС України не належить вирішення питання про звільнення порушника від адміністративної відповідальності, оскільки такі повноваження надані особам, уповноваженим

¹⁶Постанова Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області у справі № 686/11550/16-а від 13.07.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/59003157> (дата звернення: 17.02.2018).

вирішувати справи про адміністративне правопорушення¹⁷.

І дійсно, в умовах чинності попередньої редакції КАС України такий висновок суду апеляційної інстанції був виправданим та правильним. Проте чинна редакція ст. 286 КАС України у п. 4 ч. 3 передбачає, що за наслідками розгляду справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності місцевий загальний суд як адміністративний має право змінити захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено. Таким чином, наразі адміністративний суд наділений повноваженнями змінювати постанову у справі про адміністративне правопорушення у частині пом'якшення стягнення, накладеного суб'єктом владних повноважень.

Слід також зазначити, що суди повинні відмовляти у задоволенні вимог про зобов'язання посадової особи поліції скласти протокол про адміністративне правопорушення. Шевченківський районний суд м. Києва постановою у справі № 61/28354/16-а від 16.10.2016 р. відмовив у задоволенні такої вимоги¹⁸. Суд зазначив, що він не знаходить зобов'язання відповідача скласти протокол про вчинення адміністративного правопорушення, оскільки така процесуальна дія працівника поліції повинна вчинятись ним самостійно при наявності обґрунтованих підстав. Ми не можемо погодитися з такою аргументацією. Пояснюється вказана позиція тим, що одним зі способів захисту порушених прав, свобод чи законних інтересів є спонукання суб'єкта владних повноважень до вчинення певних дій. У цьому сенсі адміністративний суд має необхідні повноваження. Більше того, захист прав у подібних ситуаціях не повинен зводитися до констатації неправомірності бездіяльності, адже це часто не дозволяє поновити порушене право – суб'єкти владних повноважень навіть після таких рішень можуть утримуватися від вчинення необхідних позивачеві дій. Проблема використання даного способу захисту прав фізичних і юридичних осіб полягає в іншому. Спонукаючи поліцейського скласти протокол, адміністративний суд втручається в розгляд справи про адміністративне правопорушення, тобто діє всупереч ст. 19 КАС України. Саме тому адміністративні суди мають відмовляти в задоволенні таких вимог.

У контексті способів захисту позивачами своїх прав, свобод і законних інтересів при оскарженні постанов про накладення адміністративних стягнень, складених посадовими особами Національної поліції важливо

¹⁷Постанова Вінницького апеляційного адміністративного суду у справі № 127/23101/16-а від 14.12.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/63483496>(дата звернення: 17.02.2018).

¹⁸Постанова Шевченківського районного суду м. Києва у справі № 761/28354/16-а від 12.10.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62016052>(дата звернення: 17.02.2018).

також звернути увагу на те, що предметом оскарження не може бути ні протокол, в якому відображені обставини вчиненого правопорушення та інша інформація, ні дії зі складання протоколу. Протокол є важливим процесуальним документом. Відповідно до ч. 1 ст. 256 КУпАП у протоколі про адміністративне правопорушення мають міститися наступні данні: відомості про дату та місце складання цього протоколу, найменування посади, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка складала цей протокол; дані про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (якщо її виявлено); згадка про місце, час вчинення та суть самого адміністративного правопорушення; нормативний акт, яким передбачено відповідальність за таке правопорушення; прізвища, адреси свідків та потерпілих, у випадку якщо вони є; викладення пояснення особи, яка притягується до адміністративної відповідальності; інші відомості, що є необхідними для вирішення справи. У випадках заподіяння правопорушенням матеріальної шкоди, про це обов'язково вказується у протоколі.

Нескладення протоколу (крім випадків, зазначених у ст. 258 КУпАП) або помилки при його складенні є підставою для скасування постанови про накладення адміністративних стягнень. У більш широкому контексті низька якість складання протоколів посадовими особами Національної поліції може бути причиною уникнення правопорушниками відповідальності, стимулювання їх до вчинення нових проступків, послаблення законності у відповідних сферах публічного управління тощо.

У той же час протокол не містить публічно-владного рішення, а значить не може зачіпати права, свободи і законні інтереси приватних осіб. Тому звернення з позовом про визнання неправомірними дій зі складення протоколу суперечить ч. 1 ст. 2 КАС України, відповідно до якої завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене і своєчасне вирішення судом спорів, які виникають в сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод й інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від будь-яких порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Хоча така аргументація була підтримана в науковій літературі¹⁹ і судових рішеннях, у практиці судів продовжують траплятися справи, в яких предметом оскарження виступає протокол про адміністративне правопорушення чи дії посадової особи Національної поліції стосовно його складення. Зокрема, Житомирський апеляційний адміністративний суд у постанові у справі № 555/1627/16-а від 10.11.2016 р. зазначає, що протокол про адміністративне правопорушення є лише документом, в якому зафіксовані певні обставини, відтак сам по собі протокол не породжує правовідносин, що можуть бути предметом спору, він не створює юридичних наслідків у формі прав, обов'язків, їх зміни чи припинення, безпосередньо не впливає на права та обов'язки суб'єкта адміністративного правопорушення

¹⁹ Русанова В. Б. Право на оскарження в суді постанови у справі про адміністративне правопорушення (сутність, гарантії та порядок реалізації): монографія / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Харків: Право, 2016. С. 143.

та не є обов'язковим для виконання, отже не є нормативно-правовим актом чи правовим актом індивідуальної дії. Відтак, такий документ є виключно способом фіксування певних обставин, а не актом індивідуальної дії, крім того, перевірка правильності його складення повинна, поряд з іншим, здійснюватися уповноваженим органом при підготовці до розгляду справи про адміністративне правопорушення²⁰.

Виникає також питання наслідків скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення для посадової особи Національної поліції. Зокрема, Дніпропетровський районний суд Дніпропетровської області розглянув справу № 175/2474/16-а за позовом до інспектора роти № 2 батальйону № 2 УПП у м. Дніпропетровську Департаменту патрульної поліції ГУП у Дніпропетровській області Національної поліції України, рядової поліції Демченко Л. О., третя особа – Управління патрульної поліції у м. Дніпропетровську Департаменту патрульної поліції ГУ поліції у Дніпропетровській області Національної поліції України про оскарження дій, бездіяльності та рішення суб'єкта владних повноважень (постанова від 05.09.2016 р.²¹). Однією з вимог позивача (хоча це не є власне позовною вимогою) було винесення окремої ухвали стосовно посадової особи Національної поліції, яка, на думку позивача, безпідставно притягнула його до адміністративної відповідальності. У справі № 175/2474/16-а суд відмовив у задоволенні позову, визнавши доводи позивача надуманими і необґрунтованими. Тому питання про винесення окремої ухвали не поставало. Проте, як би мав реагувати на це суд, якщо б він дійшов висновку про наявність підстав для скасування постанови про накладення адміністративного стягнення? Чи мав би він постановити окрему ухвалу, яка, у свою чергу, могла б бути підставою для дисциплінарних стягнень?

Згідно з частинами 1, 2 ст. 249 КАС України суд, який виявляє в процесі розгляду справи певні порушення закону, може винести окрему ухвалу та направити її відповідним уповноваженим суб'єктам владних повноважень для того, щоб вони вжили належних заходів та усунули причини і умови, які сприяли відповідному порушенню закону. У разі необхідності суд може постановити окрему ухвалу про наявність підстав для розгляду питання щодо притягнення до відповідальності осіб, рішення, дії чи бездіяльність яких визнаються протиправними.

Пункт 1 ч. 1 ст. 18 Закону про Національну поліцію серед обов'язків поліцейського називає неухильне дотримання положень Основного Закону, законів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність поліції. З огляду на це порушення поліцейським вимог закону,

²⁰Постанова Житомирського апеляційного адміністративного суду у справі № 555/1627/16-а від 10.11.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/62653609>(дата звернення: 17.02.2018).

²¹Постанова Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області у справі № 175/2474/16-а від 05.09.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL:<http://reyestr.court.gov.ua/Review/61208408>(дата звернення: 17.02.2018).

зокрема і КУпАП, формально дає суду підстави реагувати на ці порушення шляхом постановлення окремої ухвали. Ця ухвала може бути підставою для накладення на поліцейського дисциплінарних стягнень, зазначених у Дисциплінарному статуті органів внутрішніх справ (при цьому Закон про Національну поліцію передбачає у ст. 19 ухвалення Дисциплінарного статуту Національної поліції).

У той же час практика постановлення окремих ухвал у подібних ситуаціях сьогодні майже відсутня. На нашу думку, ідея окремої ухвали суду в тому, щоб судова діяльність мала більш широкий ефект забезпечення законності і верховенства права «на майбутнє», тобто здійснювала не лише захист прав, свобод і законних інтересів приватних осіб у конкретній життєвій ситуації, але і впливала на загальний рівень якості публічно-владної діяльності, правильності застосування законодавства суб'єктами владних повноважень, призводила до зниження помилок і нехтування нормами права в їх діяльності. Тож суди не мають ігнорувати ці речі і можуть у необхідних випадках використовувати механізм окремої ухвали і робити це не лише з ініціативи сторін у справі, а передусім з власної ініціативи.

Однак постановлення цих ухвал не повинно мати формальний характер, тобто бути наслідком факту скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення. Абстрактний характер норм права, потреба в їх тлумаченні, зокрема, і у зв'язку з іншими приписами, значене навантаження на працівників поліції, так само як і на багатьох інших працівників правоохоронної сфери, нарешті відомий «людський фактор» обумовлюють можливі помилки з боку поліцейських. Ці помилки мають виправлятися внаслідок відомчого і судового перегляду, але не завжди повинні тягнути за собою дисциплінарну відповідальність. Крім того, якщо поліцейський буде відчувати, що будь-які його помилки (йдеться не про умисні вчинки і тим більше правопорушення) матимуть наслідком акти суддівського реагування і дисциплінарні провадження, то це скоріше демотивує поліцейського, виробляє у нього відсторонене ставлення до своїх обов'язків, бажання звести професійну активність до мінімуму. Отже, суди мають звертатися до свого повноваження постановити окрему ухвалу, коли йдеться про очевидні і суттєві помилки поліцейських, грубе нехтування ними вимог законодавства, ігнорування загальновідомих і стабільних правових позицій судів, недоліки в оформленні документів, фіксуванні правопорушення, складанні протоколу чи винесенні постанови у справі про адміністративне правопорушення призвели до скасування останньої.

У справі № 686/7607/16-а, що розглядалася Хмельницьким міськрайонним судом, позивачем – особою, яку було притягнуто до адміністративної відповідальності відповідно до постанови у справі про адміністративне правопорушення, складеної поліцейським, було заявлено також вимогу про відшкодування моральної шкоди. Вимогу про відшкодування моральної шкоди позивач мотивував тим, що оскільки він теж являється працівником Управління патрульної поліції в м. Хмельницькому, то безпідставне притягнення його до адміністративної відповідальності

завдало йому душевних страждань, принизило його честь, ділову репутацію. У постанові від 20.04.2016 р. суд відмовив у задоволенні позову у цій частині стягнення моральної шкоди (хоча постанова у справі про адміністративне правопорушення була скасована), вказавши, що як факт порушення співвідповідачем честі, гідності та ділової репутації позивача, так і розмір відшкодування в установленому порядку доведений позивачем не був (в даній частині обов'язок доказування покладається на позивача)²².

З такою позицією місцевого адміністративного суду необхідно погодитися. Пленум Верховного Суду України у постанові «Про судову практику в справах щодо відшкодування моральної (немайнової) шкоди» від 31.03.1995 р. № 4 зазначав, що в позовній заяві про відшкодування моральної (немайнової) шкоди має бути зазначено, в чому полягає ця шкода, якими неправомірними діями чи бездіяльністю її заподіяно позивачеві, з яких міркувань він виходив, визначаючи розмір шкоди, та якими доказами це підтверджується²³. Частина 2 ст. 77 КАС України покладає обов'язок доказування на суб'єктів владних повноважень тільки в адміністративних справах щодо протиправності рішень, дій або бездіяльності останніх. Тож, дійсно, тягар доведення обґрунтованості позовної вимоги про відшкодування моральної шкоди покладено на позивача. Сам по собі факт прийняття постанови про накладення адміністративного стягнення, навіть якщо ця постанова потім скасована судом, не свідчить про завдання особі моральної шкоди, якщо немає якихось додаткових обставин (неетичної поведінки поліцейського, образ з цього боку, зухвалого ігнорування вимог закону, зокрема і в частині гарантій прав осіб, що притягаються до адміністративної відповідальності, тощо).

²² Постанова Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області у справі № 686/7607/16-а від 20.04.2016 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень. 2016. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/57454458> (дата звернення: 17.02.2018).

²³ Про судову практику у справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4 URL: http://pravo.ligazakon.ua/document/view/VS95-027?edition=2001_05_25 (дата звернення: 17.02.2018).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. №580-VIII. *Урядовий кур'єр*. 2015. №146.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 року. *Відом. Верхов. Ради України*. 2005. №35–36, №37. Ст. 446.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 року №8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. №51. Стаття 1122.
4. Правила дорожнього руху, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. №1306. *Офіційний вісник України*. 2001 р., №41, стор. 35, стаття 1852.
5. Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 13 січня 2020 року № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0113-20/card6#Public>.
6. Порядок безоплатного надання (у тому числі через Інтернет) інформації про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), особам, за якими зареєстровані транспортні засоби, та/або безпосереднім користувачам таких транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 р. № 984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2018-%D0%BF>.
7. Положення про єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2018 року № 1024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1024-2018-%D0%BF>.
8. Про функціонування системи фіксації адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в автоматичному режимі: Постанови Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2017 року № 833. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/833-2017-%D0%BF>.
9. Русанова В. Б. Право на оскарження в суді постанови у справі про адміністративне правопорушення (сутність, гарантії та порядок реалізації): Монографія / за заг. ред. Н. Б. Писаренко. Х.: Право, 2016. 148 с.
10. Бударний О. В. Проблемні питання оскарження рішень, дій або бездіяльності органів і посадових осіб Національної поліції у зв'язку з розглядом ними справ про адміністративні правопорушення. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 34. С. 261–267.
11. Константінов С. Принципи оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення. *Вісн. Нац. акад. прокуратури України*. 2010. № 4. С. 82-86.
12. Косюта М. Роль прокуратури у забезпеченні законності припровадженні у справах про адміністративні правопорушення. *Вісн. Нац. акад. прокуратури України*. 2009. № 2. С. 100-104.
13. Писаренко Н. Оскарження постанови у справі про порушення митних правил: окремі питання застосування процесуальних норм Митного кодексу України. *Вісн. Вищ. адмін. суду України*. 2013. № 3. С. 68-74.
14. Сорочко Є. О. Інститут оскарження в адміністративно-деліктному процесі України : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: (12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право) / Сорочко Євген Олександрович ; Київський міжнародний університет. – К., 2012. – 203 с.
15. Бойко І. В. Застосовність статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при розгляді справ про адміністративні правопорушення. *Вісник Національної академії правових наук України*. №2 (85). 2016. С. 59–71.
16. Про результати вивчення та узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб із приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності: довідка Вищого адміністративного суду України від 29 січня 2010 р. *Вісн. Вищ. адмін. суду України*. 2010. № 1. С. 115-133.

17. Довідка про результати вивчення та узагальнення практики розгляду справ за позовами фізичних осіб із приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності від 29.01.2010 року. *Вищий адміністративний суд України*. 2010. URL: <http://www.vasu.gov.ua/sudovapraktika/uzaga-lnennya/adminvidpovid/>.
18. Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі №344/14018/16-а від 19 грудня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/63506896>.
19. Рішення Європейського суду з прав людини у справі №3276/10 «Шмушкович проти України» від 14.11.2013 року. *Офіційний вісник України*. 2014. №54. Стор. 360.
20. Особливості судового розгляду окремих категорій адміністративних справ: навч. посібник / за ред. д.ю.н., проф. Р.В. Миронюка. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 509 с.
21. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: *Науково-методичний посібник для суддів*. 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. –128 с.
22. Постанова Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області у справі №344/14393/16-а від 12 грудня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.cou-rt.gov.ua/Review/63361447>.
23. Рішення Конституційного суду України №3-рп/15 від 08.04.2015 року у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ч. 2 ст. 171-2 КАС України. *Вісник Конституційного суду України*. 2015. №3. С. 28.
24. Постанова Ленінського районного суду м. Дніпропетровська у справі №2а/205/82/16 від 23 червня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58652869>.
25. Постанова Рівненського міського суду Рівненської області у справі №569/5690/16-а від 23 серпня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.cou-rt.gov.ua/Review/59980966>.
26. Постанова Томашпільського районного суду Вінницької області у справі №146/1107/16-а від 26 вересня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.go-v.ua/Review/61595498>.
27. Постанова Ленінського районного суду м. Дніпропетровська у справі №205/2941/16-а від 12 серпня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.cou-rt.gov.ua/Review/59903721>.
28. Постанова Дарницького районного суду м. Києва у справі №753/11574/16-а від 11 липня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.gov.u-a/Review/58894435>.
29. Постанова Вишгородського районного суду Київської області у справі №363/3489/16-а від 22 вересня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.gov.-ua/Review/61468322>.
30. Постанова Червонозаводського районного суду м. Харкова у справі №646/5416/16-а від 28 вересня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.gov.u-a/Review/62311655>.
31. Постанова Вінницького апеляційного адміністративного суду у справі №686/13052/16-а від 07 грудня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.gov.-ua/Review/63335133>.
32. Постанова Харківського апеляційного адміністративного суду у справі №554/7520/16-а від 08 грудня 2016 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2016. – URL: <http://reyestr.court.gov.-ua/Review/63368868>.
33. Постанова Сихівського районного суду м. Львова у справі №464/8845/15-а від 28 грудня 2015 року / *Єдиний державний реєстр судових рішень*. – 2015. – URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54775768>.

Наукове видання

Українською мовою

*Миронюк Роман Вікторович
Голобородько Денис Віталійович*

АЛГОРИТМИ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПРИ ОФОРМЛЕННІ
МАТЕРІАЛІВ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО
РУХУ ТА У ВИПАДКУ ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВИ
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ДО СУДУ

Науково-практичні рекомендації

Видання друкується в авторській редакції

Відповідальний редактор Біла К. О.
Технічний редактор Олексенко Н. С.

Підп. до друку 11.06.20. Формат 60x84 ¹/₁₆.
Гарнітура – Times. Папір офісний.
Ум. друк. арк. 3,8. Тираж 30 пр. Зам. № 0620-04/1.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 2
+38 (099) 7805049; +38 (067) 2100256
www.impact.dp.ua
e-mail: impact.dnepr@gmail.com